

Goed voor mekaar

Koersdocument voor een vitaal en
toekomstbestendig landelijk gebied

Colofon

Goed voor mekaar

Koersnotitie voor een vitaal en
toekomstbestendig landelijk gebied

Versie: definitief

Versie datum: 04-12-2025

Opgesteld door Land-iD, in opdracht van de
Gemeente Zutphen

Alle afbeeldingen zijn eigen werk, tenzij anders
vermeld.

Voorwoord

Ons landelijk gebied is belangrijk voor iedereen die in de gemeente Zutphen woont. We genieten er van de rust, de natuur en de ruimte. Tegelijk verandert het landschap door het klimaat, door groei van de gemeente en door veranderingen in de agrarische sector. Daarom maken we duidelijke keuzes, zodat het landelijk gebied toekomstbestendig blijft. In dit koersdocument leggen we uit welke richting we kiezen en waarom dat nodig is.

1) We geven meer ruimte aan natuur

Daarom richten we sommige gebieden anders in. We houden water langer vast, we herstellen beken en sloten en we zorgen voor meer afwisseling in het landschap. Dat helpt ons om droge periodes op te vangen én wateroverlast te voorkomen. Zo worden water en bodem weer sturend voor hoe we het land gebruiken.

2) Het landelijk gebied en de stad horen bij elkaar

Al eeuwenlang vormen ze één geheel. Het landelijk gebied zorgt voor schone lucht, ruimte om te wandelen en fietsen, en plekken waar inwoners tot rust komen. Daarom versterken we de groene randen rond Zutphen en maken we de verbinding tussen stad en landelijk gebied beter zichtbaar en beter beleefbaar.

3) We maken ook keuzes voor de landbouw

We herstellen de relatie tussen voedselproducenten en inwoners. Boeren blijven een belangrijke rol spelen in ons landschap. Zij zorgen voor voedsel en onderhouden een groot deel van het gebied. Maar het landelijk gebied heeft zijn grenzen. Daarom past grootschalige groei niet meer. We kiezen voor landbouw die past bij bodem, water en natuur, zodat deze functies ook in de toekomst sterk blijven.

4) Onze bossen verdienen extra aandacht

Veel bossen bestaan uit één soort bomen en zijn daardoor kwetsbaar. We maken de bossen gevarieerder met meer loofbomen, open plekken en ruimte voor nieuwe natuur. Zo ontstaat een gezond bos dat beter tegen droogte, hitte en storm kan.

Niet alles kan overal. Dat is soms lastig, maar wel nodig. Door duidelijke keuzes te maken houden we het landelijk gebied mooi, veilig en leefbaar — voor stad én land.

Ik nodig u uit om dit koersdocument te lezen en u te laten inspireren voor een vitaal en toekomstbestendig landelijk gebied.

Sjoerd Wannet
Wethouder Gemeente Zutphen

Inhoudsopgave

Inleiding	5	6. Gebiedsgerichte uitwerking koers landelijk gebied	25
1. Proces van totstandkoming	7	6.1 De Hoven en oude IJsselarm	25
2. Kenschets en opgaven van Zutphen en het landelijk gebied	9	6.2 IJssellandschap	27
2.1 Kenschets van Zutphen en het landelijk gebied	10	6.3 Dekzandlandschap	28
2.2 Maatschappelijke en ruimtelijke opgaven	11	7. Op naar realisatie: gemeentelijke rol en instrumenten	33
2.3 Opgaven per gebied	13	7.1 Gemeentelijke rol	34
2.3.1 De Hoven en oude IJsselarm	13	7.1.1 Gemeente als initiatiefnemer	34
2.3.2 IJssellandschap	14	7.1.2 Gemeente als aanjager	34
2.3.3 Dekzandlandschap	15	7.1.3 Gemeente als partner	34
3. Ambities voor het landelijk gebied	19	7.1.4 Gemeente als toetser	34
1. Zutphen Klimaatbestendig – fundament water- en bodemsysteem op orde	19	7.2 Instrumenten	35
2. Zutphen onderneemt – een vitaal en toekomstbestendig platteland	20	Programma's	35
3. Beleven in Zutphen – landschap, natuur en cultuur als kracht	20	Omgevingsplan	35
4. Zutphen bloeit – een gezonde en leefbare leefomgeving	20	8. Uitvoeringsparagraaf	36
4. Sturende principes voor inrichting en ontwikkeling	21	9. Monitoring	38
1. Landschaps-DNA als basis	21		
2. Water- en bodemsysteem richtinggevend	21		
3. Landelijk gebied als uitloper van de compacte stad (de groene jas)	22		
4. Robuust groen-blauw raamwerk met gemeentelijke regie	22		
5. Fijnmazige groen-blauwe dooradering	22		
6. Leefbare, gezonde en schone leefomgeving	22		
5. De koers voor het landelijk gebied	23		

Inleiding

In de nieuwe Omgevingsvisie kijkt de gemeente Zutphen vooruit naar 2040. Hoe ziet Zutphen er dan uit? Hoe zorgen we dat het dan ook prettig wonen, werken, ondernemen en recreëren is? De omgevingsvisie bevat de kaders en uitgangspunten voor nieuwe initiatieven en plannen.

Voor het landelijk gebied is in de Omgevingsvisie gemeente Zutphen voortgebouwd op de [Visie Landelijk Gebied uit 2015](#). Maar er is de afgelopen 10 jaar veel veranderd. Denk aan de opgaven op het gebied van klimaat, natuur, woningbouw en plattelandseconomie. Vanwege de specifieke opgaven die van toepassing zijn op het landelijk gebied is de keuze gemaakt om deze nog niet mee te nemen bij het opstellen van de Omgevingsvisie gemeente Zutphen, maar op een later moment via een herijking van de Omgevingsvisie. De voorliggende koersnotitie is de opstap voor deze herziening.

Daarom is een herijking nodig van de Omgevingsvisie, specifiek voor het landelijk gebied. Het doel is dat deze herijking als een kompas kan dienen, inspireert en duidelijkheid biedt naar de toekomst voor alle ontwikkelingen in het landelijk gebied. Hierbij nemen we de goede dingen uit de huidige visie over, zoals de beschrijving van het landschaps-DNA.

Dit document is opgesteld met input van bewoners, agrariërs, natuurorganisaties, ondernemers, buurgemeenten, provincie, waterschappen en vele anderen. In interactieve bijeenkomsten hebben we ideeën opgehaald, gedeeld en aangescherpt. Het is gemeentelijk document opgesteld in participatie met als doel een kompas te zijn om gezamenlijk te werken aan de toekomst van het Zutphense landelijk gebied. Met dit document kan de Omgevingsvisie voor het landelijk gebied worden herijkt, zodat het beter inspeelt op de actuele en toekomstige uitdagingen voor dit belangrijke gebied.

De Omgevingswet biedt ruimte voor lokaal maatwerk. Dat vraagt van de gemeente een andere houding: van ‘nee, tenzij’ naar ‘ja, mits’. Deze koers geeft kaders om die ‘mits’ voor het landelijk gebied goed te kunnen wegen. Want ruimte geven aan een initiatief is waardevol – zolang het landschap, de bodem, het water en de leefbaarheid het kunnen dragen. Vervolg is om

deze koers door te vertalen in concrete maatregelen, projecten en instrumenten. Hiervoor wordt een aanzet gedaan, maar dit behoeft nadere uitwerking.

De koers geeft een duidelijke richting, maar is geen blauwdruk. Dit betekent: ruimte voor bijstelling, wanneer de maatschappelijke of fysieke opgaven daarom vragen. Zo houden we koers én wendbaarheid.

1. Proces van totstandkoming

Het koersdocument voor het landelijk gebied van Zutphen is ontwikkeld in een zorgvuldig en open proces, waarin inwoners, agrariërs, ondernemers, natuurorganisaties en andere betrokkenen hun kennis en ideeën hebben ingebracht. Centraal stonden drie werkateliers, waarin stakeholders in de middag en inwoners in de avond met elkaar, beleidsmedewerkers van de gemeente en adviseurs van Land-iD in gesprek gingen over de grote opgaven in het landelijk gebied. Daarnaast is er een online vragenlijst uitgezet onder agrariërs, om hen de kans te geven hun specifieke ervaringen en wensen mee te geven.

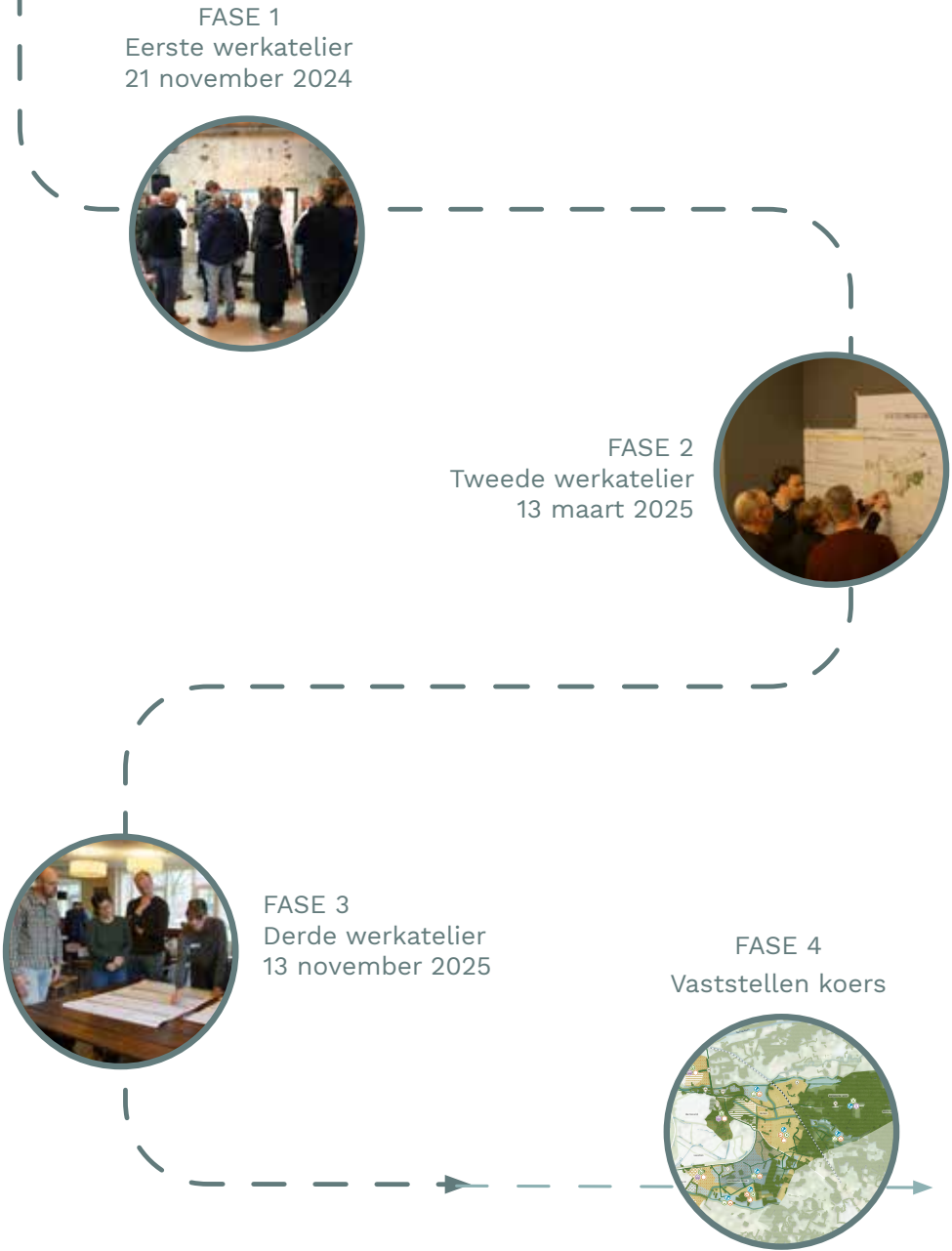
Belangrijk hulpmiddel in dit proces was [het online groeidocument](#). Dit fungeerde als openbaar logboek, waarin na elke ronde de opgehaalde input en de vervolgstappen zijn vastgelegd. Zo konden alle deelnemers en andere belanghebbenden stap voor stap volgen hoe het koersdocument zich ontwikkelde, welke thema's breed gedeeld werden en waar nog verschillen van inzicht lagen.

Op veel punten bleek er overeenstemming, zoals het belang van een aantrekkelijk landschap, het vergroten van de biodiversiteit en een sterk water- en bodemsysteem. Er waren echter ook onderwerpen die tot uiteenlopende meningen leidden, bijvoorbeeld over economische activiteiten of wonen in het landelijk gebied. In die gevallen heeft het college van burgemeester en wethouders uiteindelijk de keuze gemaakt, waarbij de inbreng van inwoners en stakeholders nadrukkelijk is meegewogen.

De reactie van inwoners en stakeholders op de concept koers is in een peilingnotitie meegestuurd naar de Raad, zodat zij deze input mee kunnen nemen in hun afweging bij het vaststellen van de koers.

Het resultaat is een koers dat stevig leunt op het gebieds-DNA en is verrijkt met de perspectieven van vele betrokkenen. Daarmee vormt het document een gedragen basis voor de toekomst van het Zutphense landelijk gebied.

In de Omgevingsvisie gemeente Zutphen is opgenomen dat de omgevingsvisie regelmatig wordt geactualiseerd. Op deze manier houdt de gemeente een actuele visie. De koersnotitie is een eerste opzet naar de herziening van de Omgevingsvisie gemeente Zutphen, waarbij de delen die over het landelijk gebied worden vervangen door de voorliggende notitie. Daarnaast is deze notitie een eerste opzet voor het vertalen van de koers in omgevingsprogramma's.

Participatie proces

2. Kenschets en opgaven van Zutphen en het landelijk gebied

2.1 Kenschets van Zutphen en het landelijk gebied

Zutphen en het landelijk gebied kennen een lange ontstaansgeschiedenis en hebben nog altijd bijzondere cultuurhistorische en landschappelijke waarden. Geomorfologisch gevormd in vroege tijden door wind en het water. Door de rivieren de Berkel en de IJssel en de inwoners van het gebied. Al vroeg vestigden mensen zich op de hogere delen langs deze rivieren en op hogere gronden elders in het gebied. De rivieren waren van groot belang voor de handel en Zutphen groeide uit tot een bloeiende Hanzestad. Sporen van deze geschiedenis zijn nog steeds zichtbaar, zowel in de stad als in het omringende landschap.

Lange tijd werd de natuur en het landschap buiten de stad gehouden. Stadsmuren en vestingwerken scheidde stad en ommeland scherp van elkaar, al was de relatie tussen beide altijd sterk en direct. Boeren verbouwden er het voedsel en gaven zo vorm aan het landschap met houtwallen als veekering, hooiland in de natte graslanden, bemeste essen, heide door begrazing, en bossen op de armere gronden voor hout en brandstof. In de 17e tot en met de 19e eeuw ontstonden in het landelijk gebied van Zutphen landgoederen, toen rijke stedelingen en adel gronden aankochten voor buitenverblijven, landbouw en houtproductie.

De vanzelfsprekende samenhang tussen het natuurlijke landschap en functies zijn steeds meer verdwenen. Door bevolkingsgroei en de uitbreiding van steden en dorpen en bijbehorende infrastructuur en de schaalvergroting in de landbouw bijvoorbeeld. Maar ook door nieuwe technieken, als de uitvinding van kunstmest en watermanagement, werd het steeds meer mogelijk het natuurlijk systeem aan te passen

aan de functie. Bovendien zijn er naast agrariërs ook andere ondernemers en gebruikers actief in het landelijk gebied. Recreatie, zorg, natuurbeheer en nieuwe woonvormen hebben een plek gekregen en beïnvloeden zo het landschap. Het landelijk gebied is daarnaast een belangrijk uitloopgebied voor stadsbewoners en de regio.

Toch zijn de landschappelijke structuren nog goed te herkennen. Het landelijk gebied van Zutphen heeft daardoor een sterke eigen identiteit. Deze identiteit wordt bepaald door het zogenoemde landschaps-DNA: de specifieke samenhang van bodem, water, beplanting, gebruik en structuur die samen het karakter van het landschap vormen.

Dit landschaps-DNA is een inspiratiebron voor nieuwe initiatieven en ontwikkelingen. Een belangrijk fundament voor een toekomst waarin landschap, natuur, landbouw en leefkwaliteit in balans zijn.

2.2 Maatschappelijke en ruimtelijke opgaven

Het landelijk gebied van Zutphen staat voor grote uitdagingen. Een diversiteit aan opgaven maakt dat de druk op de ruimte in het landelijk gebied groeit. De volgende opgaven vormen gezamenlijk de belangrijkste aanleiding voor het opstellen van deze koersnotitie en gelden voor het hele buitengebied.

- De **effecten van klimaatverandering** worden steeds voelbaarder. Langere periodes van **droogte** waar landbouw, natuur maar ook funderingen van huizen last van hebben. Het landschap is door de jaren heen ontgonnen en vooral ingericht op het zo snel mogelijk afvoeren van water. Dit maakt dat we moeite hebben het water vast te houden wanneer het valt, zodat we drogere periodes kunnen overbruggen. Daar komt bij dat het landelijk gebied van Zutphen een grote afhankelijk kent van de aanvoer van water via de IJssel en inlaat via het Twentekanaal. Deze aanvoer staat door klimaatverandering in de toekomst onder druk
- Tegelijkertijd zorgen heviger piekbuien voor **wateroverlast**. De bodem heeft steeds meer moeite om te functioneren als een natuurlijks spons die water vasthoudt en langzaam afgeeft en beken en rivieren zijn steeds verder zijn ingekaderd en/of gekanaliseerd, daardoor is er steeds **minder ruimte om water tijdelijk te bergen**. De stresstest van waterschap Rijn en IJssel heeft in kaart gebracht welke gebieden in Zutphen kwetsbaar zijn bij hevige piekbuien.
- Naast het tekort of te veel aan water, staat ook de **kwaliteit van het water onder druk** in het buitengebied door vervuiling. De Kader Richtlijn Water (KRW) zet in op het verbeteren van de ecologische en chemische waterkwaliteit.
- Om bodems vruchtbaar te houden op de langere termijn, de druk op het milieu te verlagen en dierenwelzijn te vergroten is de **verduurzaming van de landbouw** en veeteelt noodzakelijk.

Extensivering vraagt om meer grond die schaars en duur is. **Nieuwe verdienmodellen** zijn nodig zodat boeren nog steeds voldoende inkomen kunnen genereren met een meer natuurinclusieve bedrijfsvoering.

- De impact van klimaatverandering, vervuiling en verstoring op **biodiversiteit** vraagt om aandacht voor het **versterken en bescherming van natuur**.
- Het aantal inwoners van Zutphen groeit en het aantal bezoekers van het landelijke gebied groeit. Daarmee groeit ook de behoefte aan ruimte voor **recreatie in het groen**, wat belangrijk is voor welzijn, leefbaarheid en gezondheid.
- Gezondheid is een belangrijke voorwaarde voor een gelukkig leven. Aandacht voor de kwaliteit van water, bodem en lucht is daarbij belangrijk. Maar ook voldoende **ruimte voor recreatie en ontspanning** zijn essentieel voor de **fysieke en mentale gezondheid**. Zo kan de gemeente randvoorwaarden creëren voor een gezonde leefstijl (beweging, voeding).
- Er is groeiende behoefte aan **betalbare woonvormen voor diverse doelgroepen**.
- Om verdere klimaatverandering tegen te gaan is de transitie van fossiele naar duurzame energie belangrijk. Dit vraagt om ruimte voor **zonne- en windenergie** (Regionale Energie Strategie, Afwegingskader zon).
- Tegelijkertijd zijn er boerenbedrijven die stoppen door gebrek aan opvolging of om de stikstofuitstoot te verminderen. Deze **erven vragen om een nieuwe invulling** passend bij het landschap en die bijvoorbeeld invulling kunnen geven aan de opgaven die hierboven genoemd zijn.
- Door schaalvergroting in de landbouw, infrastructurele ontwikkeling en andere functies is het karakteristieke landschap passend bij de verschillende landschapstypen niet overal meer even zichtbaar. De **herkenbaarheid van het landschap** van het landelijk gebied staat onder druk.

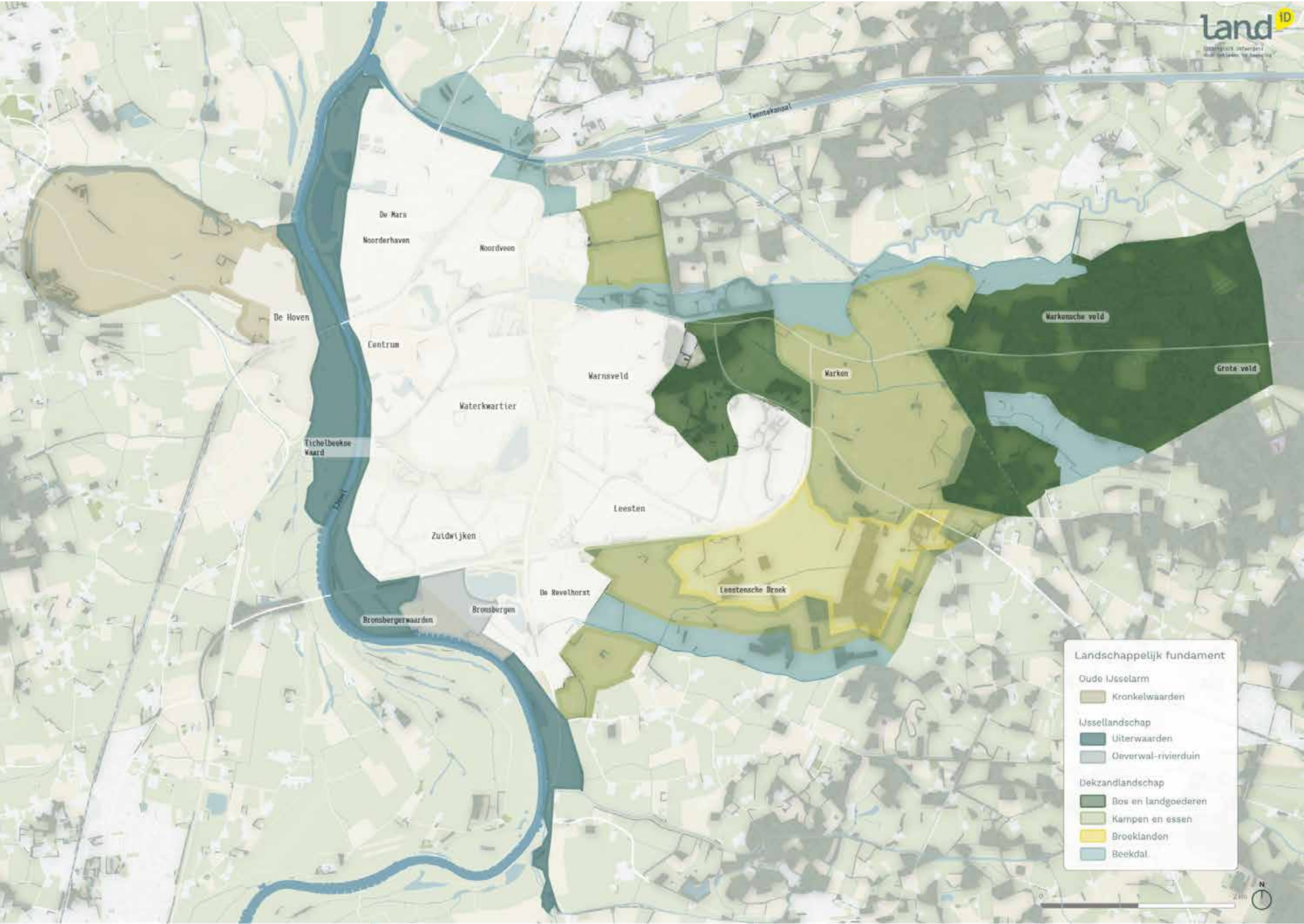
Bovengenoemde opgaven, die ook allen een ruimtelijke impact, hebben vergroten tegelijkertijd dan ook de opgave om het karakteristieke landschap te beschermen, te versterken en verder te ontwikkelen.

Een deel van de deelnemers aan het participatieproces hecht aan het behoud van rust, landschappelijke kwaliteit, biodiversiteit en de agrarische functie van het gebied. Aan de andere kant is er de wens voor ontwikkeling van meer natuur en ruimte voor initiatieven zoals ondernemen op en rondom het erf, het bouwen van woningen en werk te maken van klimaatbestendigheid. Er is behoefte aan maatwerk: geef ruimte aan initiatiefnemers die bijdragen aan de kwaliteit van landschap, natuur, erfgoed en gemeenschap.

Met zoveel opgaven die allen vragen om ruimte, kan het niet anders dat een deel van de oplossing zit in het zoeken van slimme combinaties van functies: wonen, werken, zorgen, landbouw, en recreatie – in balans met het landschap.

Tegelijkertijd is het belangrijk te beseffen dat niet alles overal kan. Ontwikkelingen vragen om maatwerk per gebiedstype en een goede afweging van belangen. Het water- en bodemsysteem vormt daarin het fundament. De kansen en beperkingen van het natuurlijk systeem zijn daarin bepalend.

2.3 Opgaven per gebied

Aan de hand van het landschaps-DNA is het landelijk gebied op te delen in een aantal deelgebieden die qua natuurlijk water- en bodemsysteem en landschappelijke karakteristiek nog steeds te herkennen zijn. Per deelgebied kunnen de opgaven verschillen. Hieronder geven we een kenschets per deelgebied en de gebied specifieke opgaven.

2.3.1 De Hoven en oude IJsselarm

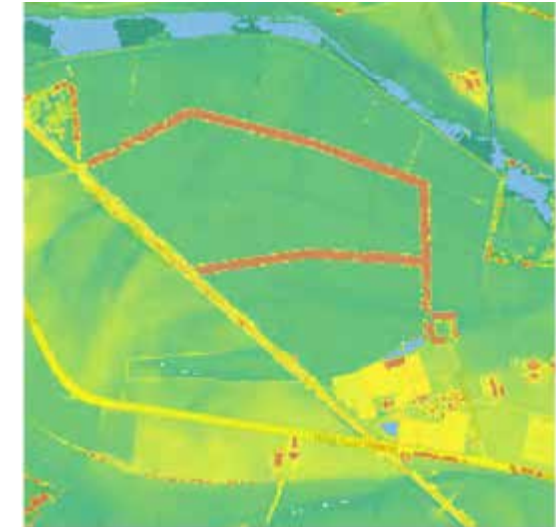
Het IJssellandschap is een open en dynamisch rivierenlandschap, gelegen in de laagten van het IJsseldal. Het landschap is grootschalig en weids, met hooi- en weilanden, boomsingels van (knot)wilgen en spontaan opgekomen wilgenbos. Bebouwing ontbreekt grotendeels; een enkele keer komt dit voor op een hogere oeverwal of rivierduin in de randen van de uiterwaarden. De uiterwaarden maken deel uit van Natura 2000 en zijn van grote waarde voor biodiversiteit, waterveiligheid en klimaatadaptatie. Ze zijn uitermate geschikt voor waterberging in combinatie met natuur- en extensieve recreatieve ontwikkelingen. De IJssel zelf is bovendien een belangrijke vaarweg voor zowel goederenvervoer als recreatie, met zowel een industriehaven als jachthavens. Ter hoogte van het centrum van Zutphen heeft o.a. de Tichelbeeksewaard ook een belangrijke recreatieve functie als uitloopgebied voor de inwoners.

Belangrijkste opgaven

- Verbeteren van waterkwaliteit in lijn met de opgaven uit de Kader Richtlijn Water.
- Versterken en ontwikkelen van landschapselementen t.b.v. verbinding met N2000 gebied en GNN.
- Zoekgebied vanuit ruimte voor de rivier 2.0.
- Transitie naar natuurinclusieve landbouw.
- Recreatieve ontsluiting verbeteren.
- Versterken landschappelijke kwaliteit en inpassen van het nieuwe kassengebied.
- Creëren landschappelijke overgang nieuwe stadsuitbreidingen bij de Hoven en landelijk gebied.

Oude IJsselarm

Natuurlijke ondergrond

Cultuurhistorische ontwikkeling

Huidig ruimtelijke functioneel structuur

2.3.2 IJssellandschap

Het IJssellandschap is een open en dynamisch rivierenlandschap, gelegen in de laagten van het IJsseldal. Het landschap is grootschalig en weids, met hooi- en weilanden, boomsingels van (knot)wilgen en spontaan opgekomen wilgenbos. Bebouwing ontbreekt grotendeels; een enkele keer komt dit voor op een hogere oeverwal of rivierduin in de randen van de uiterwaarden. De uiterwaarden maken deel uit van Natura 2000 en zijn van grote waarde voor biodiversiteit, waterveiligheid en klimaatadaptatie. Ze zijn uitermate geschikt voor waterberging in combinatie met natuur- en extensieve recreatieve ontwikkelingen. De IJssel zelf is bovendien een belangrijke vaarweg voor zowel goederenvervoer als recreatie, met zowel een industriehaven als jachthavens. Ter hoogte van het centrum van Zutphen heeft o.a. de Tichelbeeksewaard ook een belangrijke recreatieve functie als uitloopgebied voor de inwoners.

Belangrijkste opgaven

- Waterveiligheid en ruimte voor de rivier bewerkstelligen (HWBP programma's).
- Verbeteren van waterkwaliteit in lijn met de opgaven uit de Kader Richtlijn Water.
- Natuurontwikkeling en herstel (N2000 opgaven).
- Door klimaatverandering staat de bevaarbaarheid van de IJssel (te laag waterpeil bij langdurige droogte om te varen) onder druk. Wat een grote impact kan hebben op de economie.
- Recreatie: aan de ene kant de wens om de toegankelijkheid te behouden en te vergroten en aan de andere kant voorkomen van de verstoring van kwetsbare natuur.
- Natuurinclusieve en biologische landbouw in de uiterwaarden.

IJssellandschap

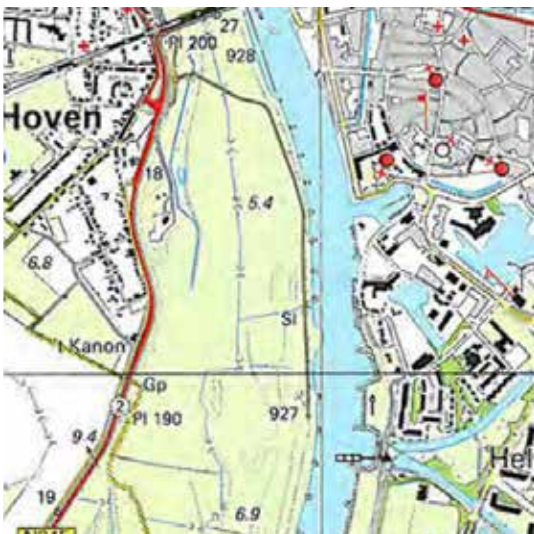
Natuurlijke ondergrond

Cultuurhistorische ontwikkeling

Huidig ruimtelijke functioneel structuur

2.3.3 Dekzandlandschap

Het dekzandlandschap ligt aan de oostzijde van de gemeente en bestaat uit een gevarieerd patroon van hogere zandgronden, oude essen, natte broeklanden en beken. Deze gebieden zijn ontstaan door eeuwenlange wisselwerking tussen natuurlijke processen en agrarisch gebruik. Het landschap kent een afwisseling van open akkers, houtwallen, beken, bosjes en erven. De contrasten tussen droog en nat, open en besloten zijn karakteristiek en bepalend voor het ruimtelijk beeld. Dicht bij de stad, de stadsrandzone, ligt een groen en afwisselend gebied met landgoederen, agrarische activiteiten en recreatieve voorzieningen dat als uitloopgebied wordt gebruikt door de bewoners van Zutphen. Verder naar buiten maakt dit plaats voor agrarisch gebied en aaneengesloten bos- en natuurzones, verbonden met buurgemeenten. Het geheel wordt dooraderd door ecologisch en recreatief belangrijke dragers zoals beken, laanstructuren en kleine landschapselementen. Deze structuren zijn essentieel voor biodiversiteit, waterbeheer en de landschappelijke beleving van het gebied.

Het gebied wordt onderverdeeld in drie deelzones met elk hun eigen ontwikkelrichting.

1 Beekdalen en broeklanden: De beekdalen en broeklanden vormen samen het natte fundament van het dekzandlandschap van Zutphen. De beekdalen en broeklanden liggen in de laagten tussen de dekzandruggen en vormen van oorsprong natte landschappen met veel riet, moeras of broekbos. De broeklanden zijn laat ontgonnen en hebben nu vooral een sterk agrarisch karakter. De beekdalen zijn open en onregelmatig van opbouw, met hooi- en weilanden, boomsingels en restanten van broekbossen. De overgang naar hogere gronden wordt gemarkeerd door erven en kleinschalige bebouwing. Voor een betere ontwatering van de landbouwgebieden zijn veel beken gekanaliseerd en sloten gegraven. Groene structuren zoals houtwallen, broekbossen en singels verdwenen, waardoor de samenhang in het landschap is verminderd. De broeklanden zijn jonger en rechtlijneriger van opzet, met grote kavels, laanbeplantingen en verspreid liggende boerderijen langs ontginningswegen.

Belangrijkste opgaven

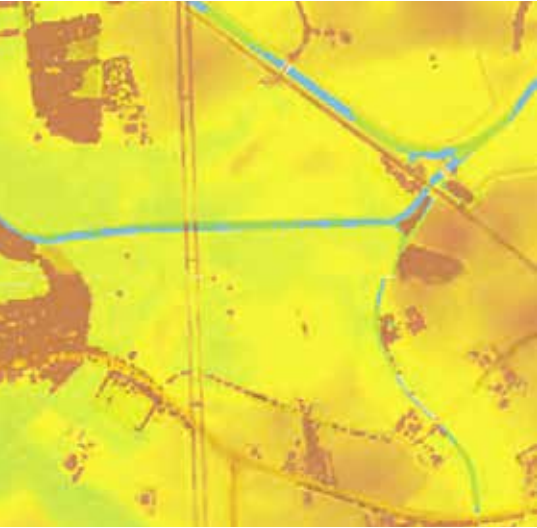
- Het klimaatrobuust maken van het watersysteem, door waar mogelijk het natuurlijk systeem te herstellen: water langer vast te houden voor tijden van droogte en piekbuien opvangen om wateroverlast te voorkomen.
- Versterken en ontwikkelen van groene en blauwe structuren ten behoeve van natuur, biodiversiteit en recreatie
- Ruimte geven aan functies en grondgebruik die passen bij het natuurlijke, nattere, systeem van water en bodem (landbouw (natuurinclusief en lokaal), recreatie en natuur)
- Transformatie vrijkomende erven van stoppende agrariërs: ruimte creëren voor wonen en andere functies

Beekdalen

Natuurlijke ondergrond

Cultuurhistorische ontwikkeling

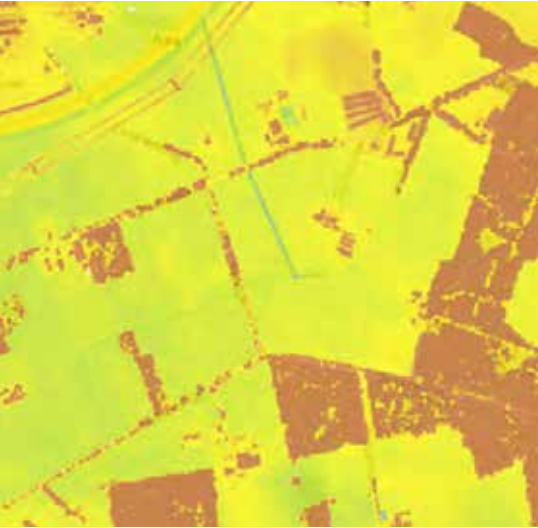

Huidig ruimtelijke functionel structuur

Broeklanden

Natuurlijke ondergrond

Cultuurhistorische ontwikkeling

Huidig ruimtelijke functionel structuur

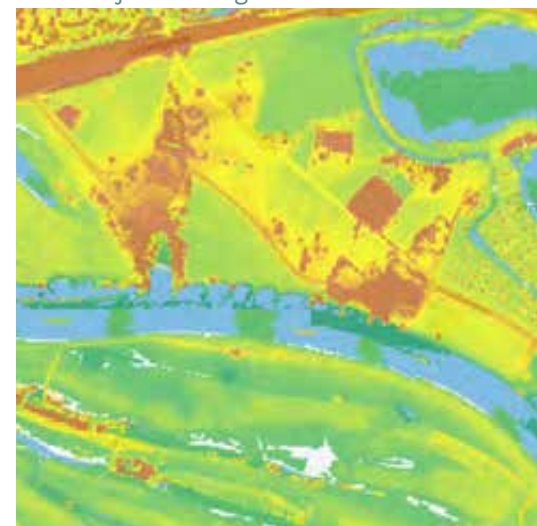
2 Oeverwal- rivierduin, kampen en essenlandschap: De gronden op de gunstig gelegen hogere delen van de dekzandvlaktes en op de grotere dekzandruggen werden al vroeg in cultuur gebracht. Kenmerkend zijn de rondom de es, gesitueerde boerderijen. De typische bolling van de essen is ontstaan door de eeuwenlange ophoging met heideplaggen vermengd met mest. Dit leverde een vruchtbaar esdek op, geschikt voor de landbouw. De essen hebben een open karakter. De randen van de es zijn omzoomd door beplanting en de agrarische erven. Het verschil tussen het kampen- en essenlandschap is de maat en schaal van de ontginningen. Het kampenlandschap is individueeler ontgonnen op de kleinere dekzandkopjes in en langs de lagergelegen gebieden en heeft een kleinere landschappelijke maat en schaal dan het essenlandschap. Voor een deel zijn de essen verdwenen onder stadsuitbreidingen van Zutphen, maar er zijn nog een aantal grote essen zichtbaar in het landelijk gebied van Zutphen in het Leestensche Broek en Warken bijvoorbeeld.

Belangrijkste opgaven

- Behouden van de openheid en reliëf van de karakteristieke essen die er nog zijn.
- Herstellen en ontwikkelen van groene structuren langs de randen van essen t.b.v. biodiversiteit, schonere lucht, tegengaan hittestress en recreatie
- Transitie naar natuurinclusieve landbouw
- Transformatie vrijkomende erven van stoppende agrariërs: ruimte creëren voor wonen en andere functies
- Verminderen van droogte door water langer vast te houden in bodem en vertraagd af te voeren. Te-gelijkertijd moet het gebied ook bestand zijn tegen piekbuien. Uit de stresstest van het waterschap blijkt dit gebied erg gevoelig voor wateroverlast wanneer er een extreme piekbui valt, voldoende ruimte voor het (tijdelijk) bergen van water is dus ook belangrijk.

Oeverwal-rivierduin

Natuurlijke ondergrond

Cultuurhistorische ontwikkeling

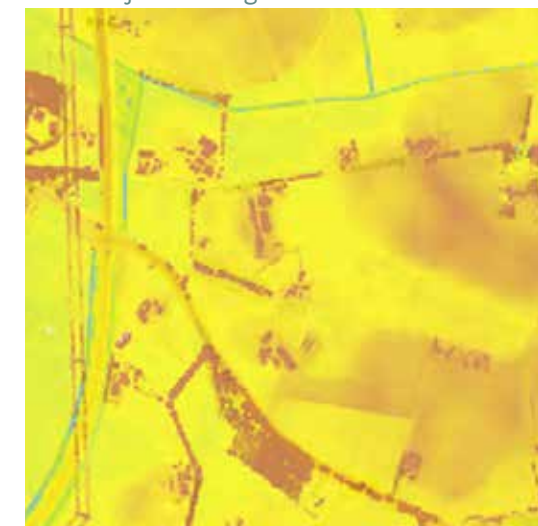

Huidig ruimtelijke functioneel structuur

Kampen en essenlandschap

Natuurlijke ondergrond

Cultuurhistorische ontwikkeling

Huidig ruimtelijke functioneel structuur

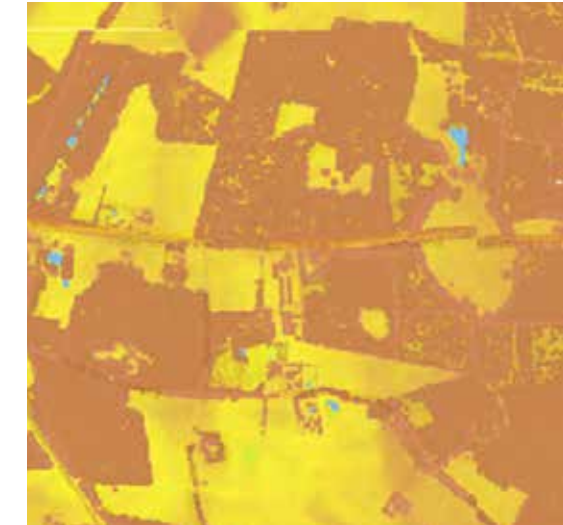
3 Boszone: De bossen liggen op de hogere gronden in het oosten van Zutphen op dekzandruggen. Deze hogere gronden waren in het verleden in gebruik als heidevelden met aan de randen kleinschalige kamptgunningen. Later zijn deze gronden vaak omgevormd naar bos door aanplant voor houtproductie vanuit de landgoederen of door natuurlijke successie. Tegenwoordig zijn de bossen met name in trek voor recreatie en natuurbeleving. In het gebied liggen kampeerterreinen, landgoederen en nieuwe buitenplaatsen, en incidenteel een agrarisch bedrijf.

Belangrijkste opgaven

- In balans brengen van recreatieve toegankelijkheid en rust voor kwetsbare natuur
- Zorgen voor klimaatadaptatieve bossen (verkleinen brandrisico, verminderen verdamping)
- Versterken van natuur en biodiversiteit: vervuiling en verstoring voorkomen
- Behouden van en toekomstperspectief bieden aan cultureel erfgoed landgoederen
- Transformatie vrijkomende erven van stoppende agrariërs: ruimte creëren voor wonen en andere functies
- Verminderen van droogte door water langer vast te houden in bodem en vertraagd af te voeren. Te-gelijkertijd moet het gebied ook bestand zijn tegen piekbuien. Uit de stresstest van het waterschap blijkt dit gebied erg gevoelig voor wateroverlast wanneer er een extreme piekbui valt, voldoende ruimte voor het (tijdelijk) bergen van water is dus ook belangrijk.

Kampen en essenlandschap

Natuurlijke ondergrond

Cultuurhistorische ontwikkeling

Huidig ruimtelijke functioneel structuur

3. Ambities voor het landelijk gebied

Het landelijk gebied van Zutphen vervult verschillende functies. Het is een productielandschap, het is de leefomgeving van bewoners, natuurgebied, uitloopgebied voor inwoners van de stad Zutphen en bezoekers en vestigingslocatie voor bedrijven tegelijk. Die veelzijdigheid is een kracht, maar brengt ook spanning met zich mee. Klimaatverandering, ruimteclaims en veranderend landgebruik dwingen tot keuzes. In deze koers staan vier samenhangende ambities centraal die richting geven aan de ontwikkeling van het landelijk gebied richting 2040. Ze zijn gekoppeld aan de kernambities uit de Omgevingsvisie Zutphen 2040 en aangevuld met een nieuw fundament: het natuurlijk systeem.

1. Zutphen Klimaatbestendig – fundament water- en bodemsysteem op orde

Het landelijk gebied wordt zo ingericht dat het de verwachte extremen van hitte en piekbuien en langere warme droge danwel nattere periodes, als gevolg van het veranderende klimaat, goed kan 'opvangen'. Goede waterkwaliteit en voldoende water (kwantiteit) zijn belangrijk voor mens, natuur en landbouw. Dat vraagt om een andere benadering van het bodem- en watersysteem: water moet langer worden vastgehouden in het gebied. Daarbij fungeren gezonde bodems als spons en vormen een goede basis voor het produceren duurzaam voedsel. Er moet ruimte worden gegeven aan natuurlijke processen. Herstel van bodemkwaliteit, infiltratie, buffering en het beperken van verdamping zijn middelen om dit systeem te versterken. Het bodem- en watersysteem vormt daarmee het fundament voor alle ruimtelijke keuzes. Daarnaast is het belangrijk ook werk te maken aan het voorkomen van verdere klimaatverandering, door het verminderen van de uitstoot van broeikasgassen. Duurzame landbouwmethoden en vergroening kunnen tegelijkertijd bijdragen aan het vasthouden van CO₂ in de bodem en het verbeteren van de luchtkwaliteit.

2. Zutphen onderneemt – een vitaal en toekomstbestendig platteland

Het landelijk gebied blijft een plek waar duurzaam ondernemerschap ruimte krijgt. Het agrarisch land in het buitengebied blijft

hoofdzakelijk bestemd voor landbouw. De landbouw ontwikkelt zich naar een natuur- en landschapsinclusieve bedrijfsvoering, met oog voor bodem, water, biodiversiteit en de omgeving. Het landelijk gebied wordt zoneringsgericht benaderd: in de stadsrandzone is bijvoorbeeld meervoudig ruimtegebruik gewenst en op de essen blijft de hoofdfunctie agrarisch. Vrijkomende agrarische erven bieden ruimte voor transformatie, mits passend bij het landschap en zorgvuldig ingepast.

3. Beleven in Zutphen – landschap, natuur en cultuur als kracht

Zutphen kiest voor een landelijk gebied waarin natuur, landschap en cultuurhistorie worden versterkt en ontwikkeld zodat

ook toekomstige generaties ervan kunnen genieten. De herkenbaarheid van de rivier, beken, essen, houtwallen en oude structuren wordt verder ontwikkeld. Het realiseren van deze landschapsstructuren draagt bij aan de biodiversiteit. Om kwetsbare natuur te beschermen en unieke kwaliteit van het landelijk gebied te behouden, wordt recreatie zoneringsgericht benaderd. In de stadsrand is ruimte voor intensiever gebruik, terwijl verder buiten de stad stilte, donkerte en rust bepalend zijn voor de kwaliteit van het gebied. Toegankelijkheid is gewenst, maar altijd afgestemd op de draagkracht van natuur en landschap en gebruik van het land. Het behouden van het groene karakter en dus het voorkomen van te veel verstening is hierbij belangrijk.

4. Zutphen bloeit – een gezonde en leefbare leefomgeving

Het landelijk gebied draagt actief bij aan gezondheid, welzijn en kwaliteit van leven. Schone lucht, water en bodem zijn hierbij essentieel. Daarom wordt er gewerkt aan

het verminderen van CO2 uitstoot, opwek van duurzame energie, het verminderen van het gebruik van bestrijdingsmiddelen en het voorkomen van vervuiling en geluidsoverlast. Het landelijk gebied biedt rust, ruimte en natuur dichtbij huis. Door te investeren in toegankelijke routes, groene ontmoetingsplekken (zoals bijvoorbeeld picknick- of speelweides) en verbindingen met de stad ontstaat een landschap dat mensen uitnodigt om buiten te zijn en zich ermee te verbinden. Recreatie krijgt daarin een duidelijke plek, maar er zijn ook plekken waar rust en natuur of landbouw voorrang krijgen. Ook de landbouw speelt een belangrijke rol in een gezonde en leefbare leefomgeving door natuur- en landschapsinclusieve bedrijfsvoering, gezonde streekproducten, biodiversiteit en zichtbaarheid in het landschap.

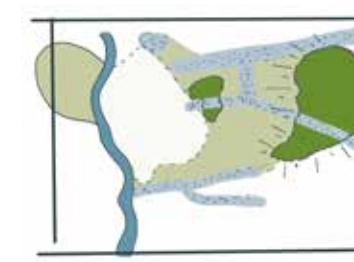
Deze vier ambities vormen samen het kompas voor keuzes en initiatieven in het landelijk gebied. In het volgende hoofdstuk worden ze vertaald naar zes sturende principes die richting geven aan de ruimtelijke ontwikkeling.

4. Sturende principes voor inrichting en ontwikkeling

Om de ambities voor het landelijk gebied van Zutphen te realiseren, zijn duidelijke keuzes nodig in de inrichting van de ruimte. Het landelijk gebied verandert, maar niet willekeurig. De toekomst vraagt om een zorgvuldig en samenhangend sturingskader dat richting geeft aan initiatieven, beleid en investeringen.

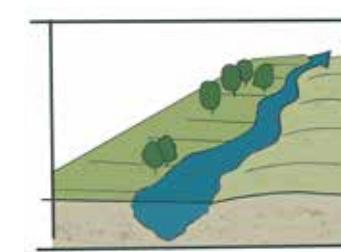
Zes principes vormen de basis voor de ruimtelijke ontwikkeling van het landelijk gebied. Ze gelden gebiedsbreed en zijn leidend bij afwegingen en besluitvorming. Elk principe geeft richting aan de inrichting, het gebruik en de omgang met de ruimte. Van landschap en water tot sociale en groene netwerken. De eerste twee sturende principes, landschaps-DNA als basis en rekening houden met water- en bodemsysteem, vormen de basis; hierna volgt de rest.

1. Landschaps-DNA als basis

Het landschap van Zutphen is opgebouwd uit eeuwenoude patronen en structuren: essen, houtwallen, beken, rivierduinen, natte graslanden en landgoederen. Deze elementen

vormen het gebieds-DNA en geven het landelijk gebied zijn identiteit en waarde. Ze zijn niet alleen cultuurhistorisch belangrijk, maar ook economisch en maatschappelijk van betekenis. Behoud en versterking van het landschap dragen bij aan recreatie, woonkwaliteit, ondernemerschap en een aantrekkelijk vestigingsklimaat. Nieuwe ontwikkelingen sluiten aan op het bestaande landschap en versterken waar mogelijk het gebieds-DNA.

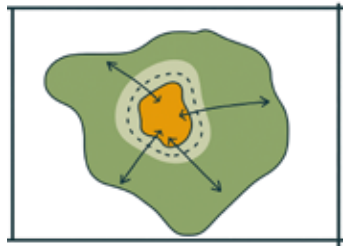

2. Water- en bodemsysteem richtinggevend

Het natuurlijk systeem vormt de basis voor ruimtelijke keuzes. Dat betekent dat bodem en water de basis zijn bij het

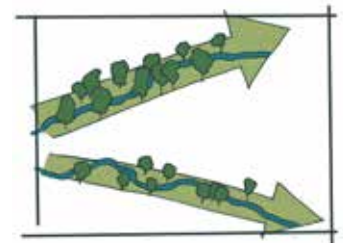
bepalen van wat waar kan en hoe. Functies worden afgestemd op de draagkracht van het systeem: op hoge gronden wordt water vastgehouden, in lage delen geborgen. Het grondwaterpeil wordt opgezet om droogte te voorkomen. Nieuwe ontwikkelingen dragen bij aan het versterken van het natuurlijk systeem – bijvoorbeeld via infiltratie, het beperken van verharding, borgen of verbeteren van de waterkwaliteit of bodemherstel. Om tekorten te voorkomen zijn efficiënt watergebruik, waterbesparing en hergebruik van water ook belangrijk. Zo ontstaat een robuuste, klimaatbestendige inrichting van het landschap.

3. Landelijk gebied als uitloper van de compacte stad (de groene jas)

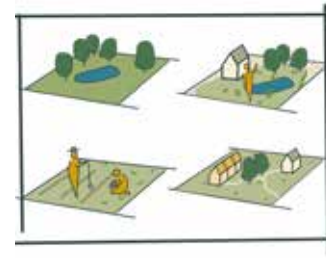
De stadsrand is geen harde grens, maar een overgangsgebied waar stad en land elkaar ontmoeten. Hier ligt ruimte voor voorzieningen in het groen, stadslandbouw, recreatie, zorg en ontmoeting. Korte routes vanuit de stad verbinden bewoners met het omliggende landschap. Deze groene jas is belangrijk voor gezondheid, beleving en biodiversiteit. In dit gebied is meervoudig ruimtegebruik gewenst, zolang het past bij de schaal en het karakter van de omgeving. Verdere versterking van het landelijk gebied is niet wenselijk.

4. Robuust groen-blauw raamwerk met gemeentelijke regie

Zutphen ontwikkelt een robuust netwerk van groenblauwe structuren die de stad verbinden met het landelijk gebied. Dit raamwerk bestaat uit beken, bosranden,

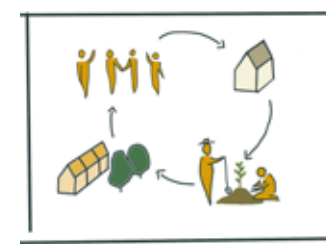
natuurzones en landschapselementen die samen een dragende structuur vormen voor ecologie, waterbeheer en recreatie. Binnen dit raamwerk is ruimte voor initiatieven. De gemeente stimuleert en faciliteert daarbij om zo de samenhang en kwaliteit te waarborgen. Aandacht voor het behoud van bestaande bomen en groenstructuren is hierbij ook belangrijk. Zo wordt het raamwerk sterker én beter beleefbaar en werken we aan het versterken van de biodiversiteit, waterkwaliteit en het landschap.

5. Fijnmazige groen-blauwe dooradering

Naast de robuuste structuren is er aandacht voor behoud en ontwikkeling van de fijnmazige invulling van

het landschap. Dit gaat om kleinschaligere landschaps- en waterelementen zoals poelen, hagen, houtwallen, knotbomen, bosjes of verbrede sloten met natuurvriendelijke oevers. Zo vergroten we de biodiversiteit, waterkwaliteit en klimaatbestendigheid van ons landschap. Deze dooradering maakt het landschap veerkrachtig, aantrekkelijk en functioneel. Bij functieverandering van erven, bijvoorbeeld via rood voor groen of rood voor rood, wordt ingezet op versterking van deze dooradering, met maatwerk per locatie.

6. Leefbare, gezonde en schone leefomgeving

Het landelijk gebied is meer dan landschap – het is ook een gemeenschap. Binding tussen bewoners, ondernemers

en hun omgeving versterkt de leefbaarheid. Kleinschalige initiatieven zoals een boerderijwinkel, theetuin, zorgboerderij of lokaal energie-initiatief dragen bij aan deze verbondenheid. De verbinding tussen de productie van gezond en duurzaam voedsel draagt bij aan de transitie naar een duurzaam en rendabel boerenbedrijf én de gezondheid van de inwoners. Aandacht is nodig voor het verminderen en voorkomen van vervuiling (water, bodem en lucht, geluid, licht) en een omgeving die uitnodigt tot bewegen (wandelen, fietsen, sporten, spelen). Zo draagt het landelijk gebied bij het fysieke en mentale welzijn van inwoners. De menselijke maat en het karakter van het gebied zijn leidend. Nieuwe ontwikkeling houden rekening met de bescherming van

gezondheid en veiligheid van bewoners, passen in de omgeving en versterken de gemeenschap. Zonering is belangrijk om ook gebieden te behouden waar echte rust en donkerte worden behouden, zodat de natuur haar gang kan gaan.

In het volgende hoofdstuk wordt de koers voor het landelijk gebied beeldend beschreven. In hoofdstuk 6 volgt een uitwerking van de ambitie en de sturende principes per deelgebied.

5. De koers voor het landelijk gebied

Het toekomstbeeld verwoord in grote lijnen hoe het landelijk gebied van Zutphen eruitziet wanneer we met elkaar werk maken van de koers zoals opgesteld in dit document. De ontwikkelkaart visualiseert waar deze koers op inzet in de verschillende gebieden. In hoofdstuk 6 zoomen we verder in op de deelgebieden.

Toekomstbeeld voor 2040

In 2040 is Zutphen omringd door een landschap waar natuur, landbouw en recreatie elkaar versterken. De IJssel stroomt door uiterwaarden met robuuste natuur en geulen en enkele bloemrijke graslandpercelen waar vogels broeden en wilgen zacht in de wind wiegen. Er is voldoende ruimte voor de berging van het vele water bij hoogwater en de stevige dijken houden Zutphen veilig.

Het natuurlijke systeem laat het landelijk gebied floreren. Robuuste groenblauwe verbindingen zorgen voor een rijke biodiversiteit en maken het gebied aantrekkelijk om te voet of op de fiets te verkennen. De beekdalen en broeklanden vormen een groenblauwe oase, waar water wordt vastgehouden voor drogere tijden. Op de vruchtbare bodems werken agrariërs aan zowel de voedselproductie als het bergen van water: onmisbaar voor een toekomstbestendige landbouw. Op de groen omzoomde essen wordt op innovatieve wijze en natuurinclusief voedsel geproduceerd.

Rondom de oude IJsselarm ligt een uniek natuurgebied. Kenmerkende bomenlanen en hagen bieden een thuis aan vlinders en vogels, en verbinden het natuurgebied met de open, kruidenrijke graslanden waar koeien grazen. De kassen liggen beschut in het groen. Voor inwoners van De Hoven is dit een geliefde plek om op adem te komen.

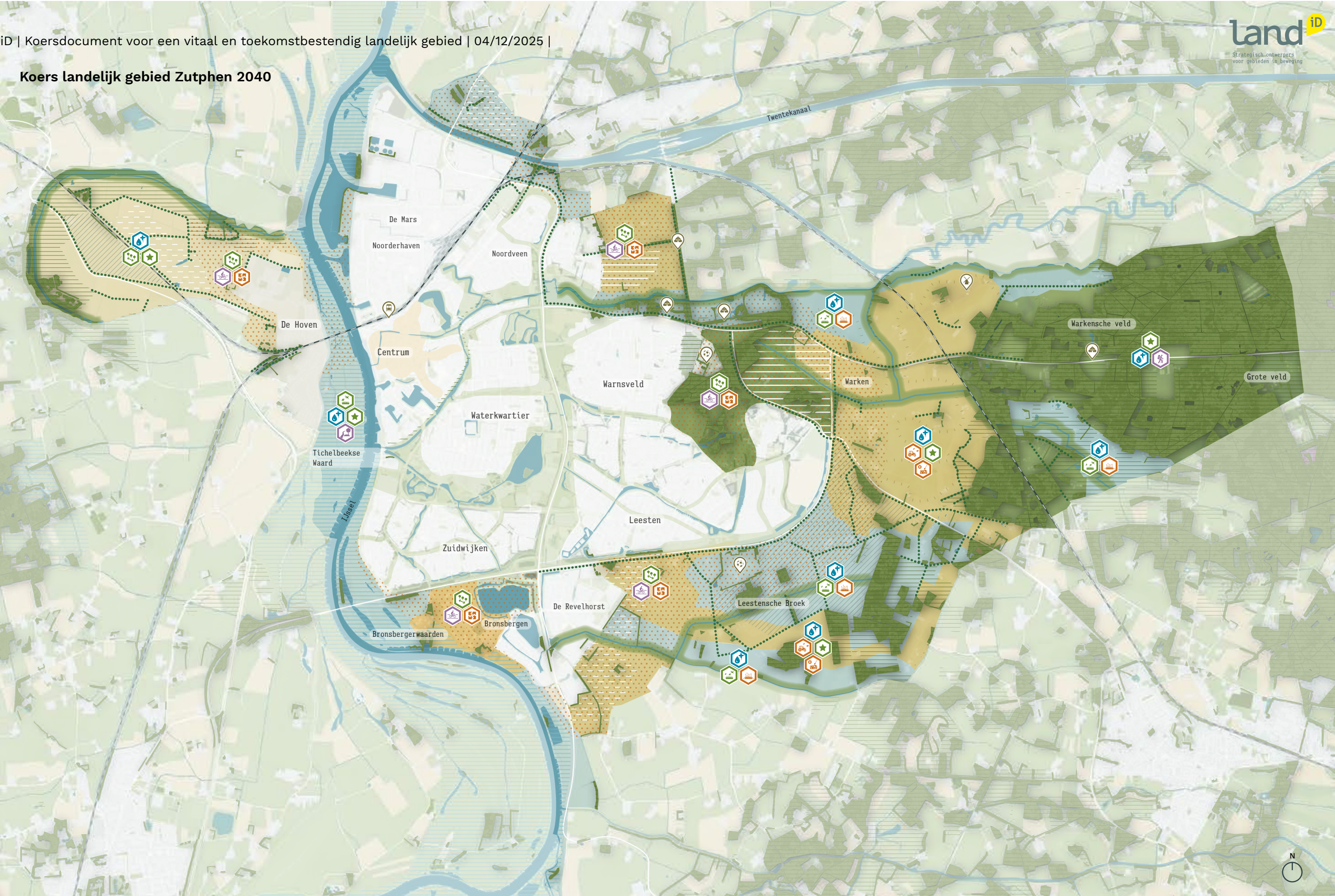
De stadsrandzone is een mozaïek van kleinschalige voedselproductie, met fiets- en wandelpaden in het groen en her en der kleinschalige woonerven of andere voorzieningen. Veel inwoners uit Zutphen wandelen hier hun dagelijkse

ommetjes. Op de hogere zandgronden bieden bos en landgoederen rust, donkerte en stilte, en is er ruimte voor natuur en bezinning.

Kleinschalige toeristische voorzieningen geven inwoners de kans hun liefde voor het landelijk gebied te delen met bezoekers. Zo is het landelijk gebied een plek die duurzaam voedsel levert, waar natuur de ruimte krijgt, en die bijdraagt aan de gezondheid en ontspanning van zowel inwoners als gasten.

Koers landelijk gebied Zutphen 2040

Basis	Reeds vastgesteld beleid	Landschappelijk DNA versterken	Speerpunten per gebied	Stadsrandzone	Oeverwal- rivierduin, kampen en essenlandschap
Stedelijk gebied Historisch stadscentrum Station Buitenplaatsen Sport Spoorlijn Bos	Natura 2000 gebied Gelders Natuurnetwerk (GNN) Zoeklocaties omgevingsvisie wonen Zoeklocaties omgevingsvisie bedrijvigheid/glastuinbouw Bestaand Zoekgebieden zonne-energie	Kronkelwaarden IJssellandschap Stadsrandzone Broekgebied en beekdalen Oeverwal- rivierduin, kampen en essenlandschap Boszone Versterken bomenlanen / houtwallen Behouden openheid en agrarische functie essen Ruimte voor robuust watersysteem / groen-blauwe structuur	Kronkelwaarden Water vasthouden op hoge delen en bergen op lage delen Landschappelijke kwaliteit verbeteren Versterken ecologische verbindingen IJssellandschap Ruimte voor de rivier Versterken biodiversiteit en samenhang Landschappelijke kwaliteit verbeteren Vergrotten beleefbaarheid van natuur	Stadsrandzone Versterken en verbinden van groene en waterrijke structuren Groene overgangszone met gemengd gebruik Versterken recreatieve verbindingen en routes Broekgebieden en beekdalen Versterken van waterbergende functie Versterken van biodiversiteit en landschap Landgebruik aanpassen aan nattere omstandigheden	Oeverwal- rivierduin, kampen en essenlandschap Langer vast houden en verbeteren infiltratie van water Landschappelijke kwaliteit verbeteren Agrarische hoofdfunctie met focus op natuurinclusiviteit Verbeteren van de bodemkwaliteit Boszone Klimaatrobuust bosbeheer Versterken bosstructuur, natuur en biodiversiteit Extensieve recreatie (rust, donkerte, stilte)

6. Gebiedsgerichte uitwerking koers landelijk gebied

Het landelijk gebied van Zutphen is divers. Elk deelgebied kent zijn eigen ontstaansgeschiedenis, bodemopbouw, gebruik, structuren en dynamiek. Dat vraagt om maatwerk in de uitwerking van de koers. De sturende principes zijn in elke zone van toepassing, maar krijgen een andere uitwerking, afgestemd op de gebiedskenmerken.

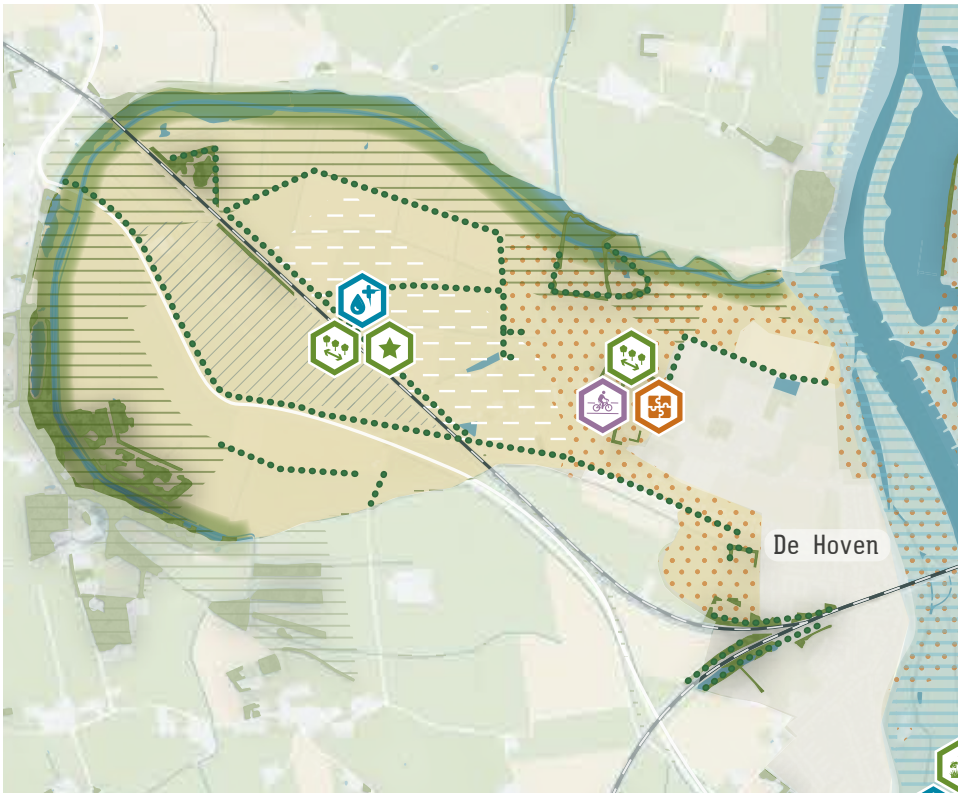
In deze koers onderscheiden we drie hoofdgebieden: het IJssellandschap, De Hoven en de oude IJsselarm, en het dekzandlandschap. Voor elk gebied beschrijven we het toekomstbeeld, de rol in het grotere geheel en de belangrijkste speerpunten binnen deze koers. Daarnaast geven we per gebied een beknopte omschrijving wat de koers is op de thema's: klimaatadaptatie; plattelandseconomie; natuur en biodiversiteit; recreatie; erven en functieverandering; wonen; en energie.

6.1 De Hoven en oude IJsselarm

“Ooit een meander van de IJssel, nu vormt het gebied een uniek gebied dat nog duidelijk herkenbaar is als rivierenlandschap, maar niet meer meestroomt. Tussen de oude stroomruggen en restgeulen grazen de koeien en liggen kassen die goed zijn ingepast in het landschap. Langs de oude IJsselarm kronkelt het water door nieuwe natuurzones, waar rietlanden fluisteren in de wind en ijsvogels flitsen over het oppervlak. Het is een gebied waar landbouw en natuur hand in hand gaan en waar inwoners uit De Hoven graag het groen opzoeken. Glastuinbouwbedrijven gebruiken regenwateropvang en zonne-energie, terwijl bloemrijke akkerranden de percelen omlijsten. In de luwte van het water vinden vissen, vogels en insecten hun plek. Dankzij recreatieve routes en groenblauwe structuren is de verbinding met de IJssel voor mens en natuur hersteld.”

Dit gebied is een schakel tussen stad en riviernatuur, waar landbouw, natuur en recreatie met elkaar verbonden worden. Tegelijk vraagt de aanwezigheid en komst van glastuinbouw, de uitbreiding van De Hoven en de ligging langs de oude IJsselarm om zorgvuldige keuzes.

Uitwerking per thema:

Klimaatadaptatie: Het beter vasthouden van water kan o.a. door het verbeteren van de bodem-structuur, verondiepen, of zelfs dempen van watergangen en het creëren van ruimte om water te kunnen bergen bij hevige piekbuien. Afstemming met eventueel toekomstige opgaven voor ruimte voor de rivier 2.0 is noodzakelijk.

Plattelandseconomie: Natuur- en landschaps inclusieve landbouw blijft hoofdfunctie in dit gebied. Kruidenrijke akkerranden, houtwallen, hagen, laanbeplanting en teeltdiversiteit worden gestimuleerd. Geen uitbreiding van het kassengebied buiten vastgestelde contouren in de Omgevingsvisie. Glastuinbouw verduurzamen (regenwateropvang, energie-efficiëntie). Ruimte voor kleinschalige verblijfs- en dagrecreatie passend bij het landschap.

Natuur en biodiversiteit: Versterken van ecologische verbindingen tussen het Gelders Natuurnetwerk en Natura 2000. Ontwikkelen van fijnmazige landschappelijke structuren in combinatie met natuurherstel en klimaatadaptatieve maatregelen. Bijzondere aandacht voor de lagere delen met hoge kweldruk, waar zeer schoon en ijzerrijk water zorgt voor de aanwezigheid van bijzondere flora en bijzondere kansen biedt voor het versterken van biodiversiteit.

Recreatie: Nieuwe groene verbindingen tussen stad, IJssel en oude IJsselarm bieden kansen voor de versterking van wandel- en fietsroutes. Aandacht voor zonering van kwetsbare natuur is belangrijk. Beleefbare overgangen tussen De Hoven en het open landschap (zie stadsrandzone).

Erven en functieverandering: Functieverandering van agrarische erven mogelijk bij ruimtelijke- en/of milieutechnische kwaliteitswinst. Toepassing rood voor rood regeling bij beëindiging agrarische activiteiten.

Wonen: Zorgvuldige inpassing van de woninguitbreidingen aan De Hoven. Samenhangend ontwerpen van de woningbouwopgave met de natuur- en wateropgave, passend binnen het landschapsDNA.

Energie: Overmarsch is een zoekgebied voor winning van zonne-energie op land (Afwegingskader zon op land gemeente Zutphen vastgesteld op 11-10-2023).

Belangrijkste speerpunten

- Versterken van ecologische verbindingen tussen de oude IJsselarm, GNN en Natura 2000.
- Landschappelijke kwaliteit verbeteren door te zorgen voor een goede landschappelijke overgang van De Hoven naar het landelijk gebied.
- Water vasthouden op hogere delen en bergen op lagere delen, afgestemd op de natuurlijke ondergrond.

IJssellandschap

6.2 IJssellandschap

“De IJssel stroomt door uiterwaarden met robuuste natuur en geulen en enkele bloemrijke graslandpercelen waar vogels broeden. Wilgen wuiven in de wind en het water volgt zijn weg, soms als smalle geul in droge zomermaanden, soms breed uitgespreid over de uiterwaarden bij hoog water. Wandel- en struipaden verbinden de stad met het water en vormen zo een geliefde wandelroute voor inwoners en bezoekers. Tegelijk blijven er delen onaangetast, waar rust overheerst en natuur in stilte haar eigen gang kan gaan. De IJssel blijft een belangrijke vaarweg, maar is ook een robuuste drager voor het landschap, waar natuur, recreatie en waterbeheer elkaar in evenwicht houden.”

De IJssel vormt een robuuste landschappelijke en ecologische drager en speelt een belangrijke rol in de identiteit en toekomstbestendigheid van Zutphen.

Belangrijkste speerpunten

- Vergroten van de ruimte voor de rivier (veiligheid, meebewegen met het systeem).
- Versterken van de biodiversiteit en samenhang binnen het Natura 2000-gebied.
- Verbeteren landschappelijke kwaliteit en behoud van openheid en rust
- Vergroten beleefbaarheid van natuur.

Uitwerking per thema:

Klimaatadaptatie: Uiterwaarden hebben een belangrijke functie voor waterveiligheid, piekberging en natuurlijke dynamiek.

Plattelandseconomie: Agrarische ondernemers kunnen een rol spelen het in beheer van de uiterwaarden door inzet van vee voor extensieve begrazing.

Natuur en biodiversiteit: Verbeteren van de verbinding van het Natura 2000 gebied met de groenblauwe dooradering in de rest van het landelijk gebied en het Gelders Natuur Netwerk, ook buiten de gemeentegrenzen. Herstel van oever- en rivierprocessen met oog voor broed- en foerageergebieden. Behoud van openheid en rust als kenmerkende landschappelijke kwaliteiten.

Recreatie: Verbeteren van extensieve recreatieve verbindingen tussen stad en rivier, zoals wandel- en struiproutes. Door toe te werken naar een zonering wordt kwetsbare natuur beschermd en rust behouden. Realiseren wandelroute ‘van brug naar brug’ om de natuurontwikkeling in de Tichelbeeksewaard te kunnen beleven.

Erven en functieverandering: N.v.t.

Wonen: Er is geen ruimte voor woningen buitendijks in verband met waterveiligheid, ruimte voor de rivier en Natura 2000.

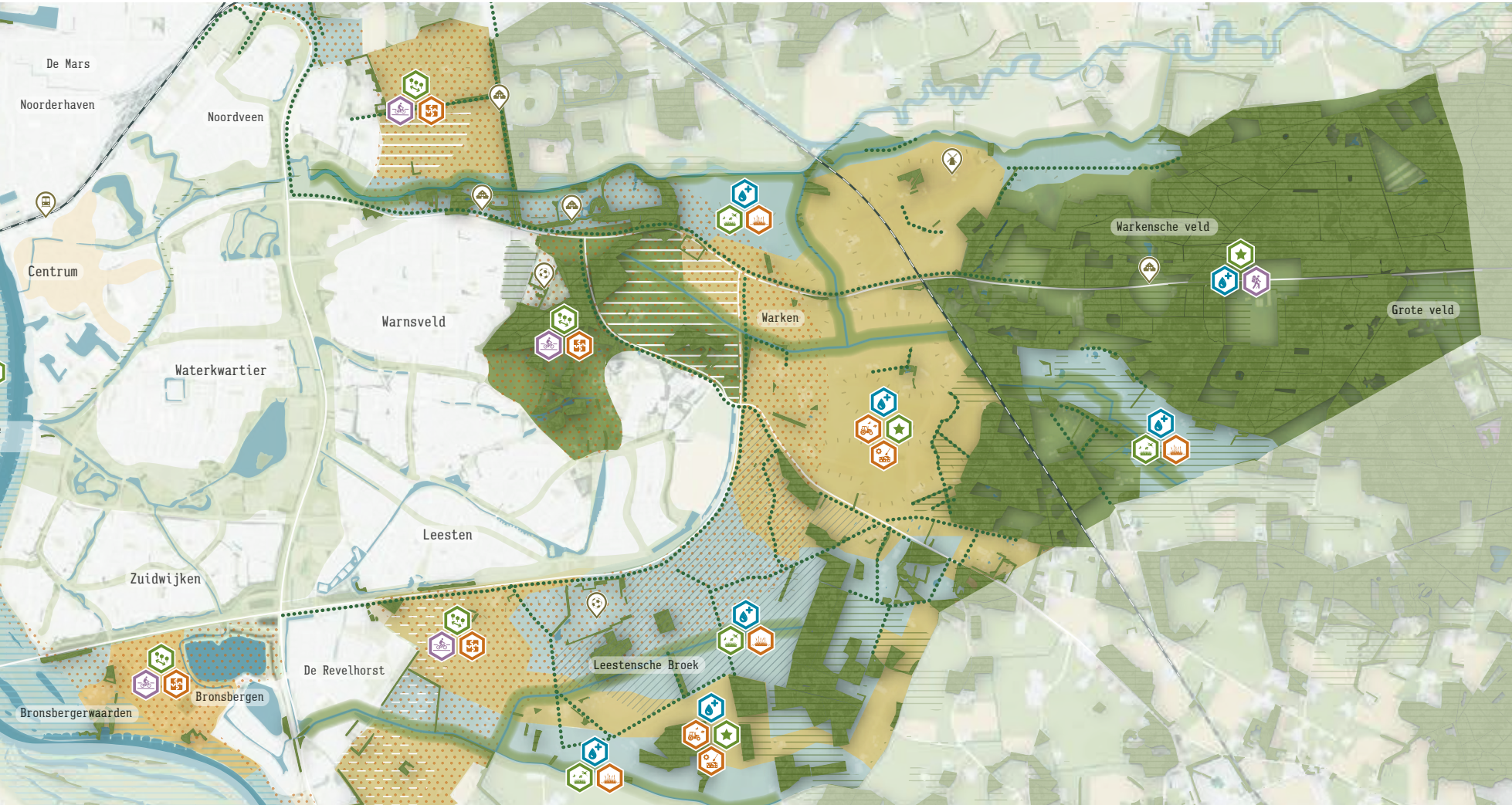
Energie: Geen opwekking van zon en wind in de uiterwaarden (Afwegingskader zon op land gemeente Zutphen vastgesteld op 11-10-2023).

6.3 Dekzandlandschap

De Omgevingsvisie benoemt het oostelijk deel van Zutphen als afwisselend agrarisch landschap met bijzondere landschapsstructuren, beekdalén, essen en landgoederen. In deze zone staat het versterken van multifunctionaliteit, biodiversiteit en klimaatrobuustheid centraal, met differentiatie naar de deelgebieden.

Dekzandlandschap

6.3.1 Stadsrandzone

“Aan de rand van Zutphen lopen stad en land in elkaar over. Een mozaïek van moestuinen, boerderijen, zorg- en recreatievoorzieningen liggen als groene kamers tussen historische landgoederen en akkers. Waar agrariers zijn gestopt, hebben nieuwe functies hun intrek genomen: werkplaatsen, kleinschalige horeca of erfwoningen. Altijd met behoud of versterking van landschappelijke structuren. Groen-blaue aders doorkruisen het gebied en verbinden de stad met het landelijk gebied. Beleefbaarheid van historie en natuureducatie zorgen voor een sterke band van inwoners met het landelijk gebied. Het is een plek waar de nabijheid van de stad niet ten koste gaat van het groen, maar het juist versterkt.”

De stadsrandzone bestaat uit verschillende landschapstype en is als overgangszone van stad naar landelijk gebied belangrijk. De ligging grenzend aan de stad, die qua inwoneraantallen verder zal groeien, en de verschillende functies en opgaven die in dit gebied samenkomen maakt de druk op de ruimte groot. Vandaar dat we deze hier als apart gebied benaderen.

Belangrijkste speerpunten

Versterken recreatieve verbindingen en routes tussen de stad en het landelijk gebied.

Versterken van fijnmazige groenblauwe dooradering en deze verbinden met de dooradering in het stedelijke gebied.

Groene overgangszone met gemengd gebruik.

Stadsrandzone

Uitwerking per thema:

Klimaatadaptatie: Integreren van wateropgaven in nieuwe ontwikkelingen door water te infiltreren en langer vast te houden op hogere delen, ruimte te bieden voor tijdelijke opvang bij piekbelasting en water te bergen in de lagere delen. Klimaat adaptief ontwikkelen.

Plattelandseconomie: Ontwikkelen van de stadsrand als groene overgangszone met ruimte voor een mix van verschillende functies zoals: recreatie, (kleinschalige) voedselproductie, zorg, sport, natuur en eventueel kleinschalig wonen. Passend bij de schaal en het DNA van het landschap. Ruimte bieden aan nevenfuncties op agrarische erven, zoals recreatie, educatie of kleinschalige zorg.

Natuur en biodiversiteit: De stadsrand is een landschappelijke overgangszone tussen de stad en het landelijk gebied. Het fijnmazig versterken en ontwikkelen van laanstructuren, houtwallen en ecologische stapstenen in combinatie met klimaatadaptieve maatregelen. Goed laten aansluiten op de landschappelijke structuren van de beekdalen en landgoederen voor een samenhangend netwerk van robuuste groenblauwe verbindingen.

Agrarische beheer van landschapselementen en natuur wordt gestimuleerd.

Recreatie: Versterken van uitlooptmogelijkheden en (korte) recreatieve routes tussen stad en landelijk gebied. Ruimte voor recreatieve voorzieningen in het groen (sport en bewegen, educatie, ontmoeten, cultuur, spelen). De nieuwe stadsrandzone bij de Hoven verdient speciale aandacht.

Erven en functieverandering: Bieden van ruimte voor functieverandering passend bij het karakter van de stadsrand. Bijvoorbeeld naar wonen, recreatieve- of maatschappelijke functies, mits zorgvuldig landschappelijk ingepast. Rood voor rood-regeling wordt geactualiseerd toepasbaar bij vrijkomende agrarische erven (VAB).

Wonen: Er zijn verschillende zoekgebieden aangewezen in de omgevingsvisie voor mogelijke woningbouwlocaties. Belangrijk is dat deze aansluiten bij het landelijke karakter en de cultuurhistorische waarden van het buitengebied en daarnaast bestaande waardevolle landschappelijke en blauwe structuren worden opgenomen in de stedenbouwkundige structuren en dat er klimaatadaptief ontworpen en gebouwd wordt. Buiten deze zoekgebieden is meer ruimte voor wonen, niet wenselijk zodat het groene karakter van de stadsrandzone behouden blijft. Uitzondering hierop is de functieverandering van (voormalige) agrarische erven,

Energie: Er ligt een zoekgebied voor zonne-energie op land in een deel van de stadsrandzone in het Zutphense Broekgebied (Afwegingskader zon op land gemeente Zutphen vastgesteld op 11-10-2023).

6.3.2 Broekgebieden en beekdalen

“De beken slingeren weer door het landschap, met brede oeverzones vol bloemen en struiken. Het water wordt vastgehouden in natte graslanden en broekbossen, waardoor piekbuien minder overlast veroorzaken en droge zomers beter te doorstaan zijn. Koeien grazen op kruidenrijke weiden, terwijl op de hogere randen kleine erven liggen met boeren die natuurbeheer en landbouw combineren. Wandelpaden volgen het ritme van het water en bieden uitzicht op het open dal en de halfopen randen. Hier is het landschap weer één geheel, waar landbouw, water en natuur in balans zijn.”

De lagergelegen beekdalen en broeklanden vormen een belangrijke ecologische schakel en een natuurlijke buffer om droogte en wateroverlast te beperken. Het langer vasthouden van water in deze gebieden is belangrijk voor de productie van voedsel en de kwaliteit van natuur. Kortom, deze gebieden zijn een cruciaal onderdeel van een toekomstbestendig landelijk gebied.

Belangrijkste speerpunten

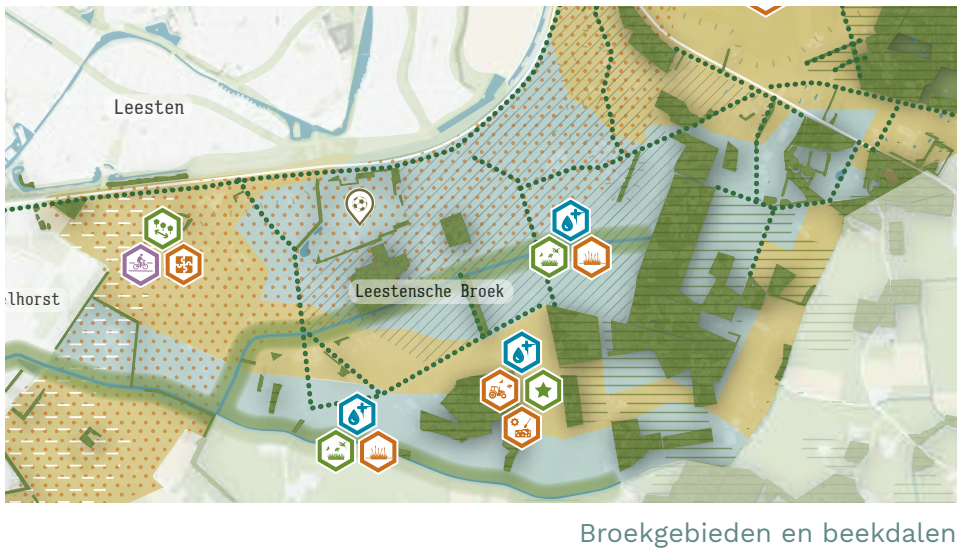
Inrichten van de broeklanden en beekdalen als zones met waterbergende rol.

Versterken van biodiversiteit en landschap, onder andere door aanleg van poelen, hagen, elzensingels en natuurlijke overgangen. Met de beken als verbindende robuuste groen blauwe aders.

Landgebruik aanpassen aan nattere omstandigheden.

Uitwerking per thema:

Klimaatadaptatie: Met het opzetten van het grondwaterpeil wordt het (grond)water in het gebied zoveel mogelijk vastgehouden en niet afgevoerd het gebied uit. Dit gebied heeft van nature een hoog grondwaterpeil. Het waterschap streeft naar het opzetten van het grondwaterpeil met 30cm. Hierdoor gaat elke druppel de grond in en draagt dit bij aan het voorkomen van verdere verdroging van het gebied. Bij hevige regenval wordt water geborgen en vertraagd afgevoerd. Door het verondiepen en verbreden van het stroomgebied van de beeklopen wordt hieraan bijgedragen. Door beken weer meer te laten meanderen wordt tevens de afvoer van water naar de rivier vertraagd.

Plattelandseconomie: Het landgebruik moet aan gaan sluiten bij de nattere omstandigheden van dit gebied. Denk aan aangepast bewerkingsregime (zoals later bewerken van landbouwgrond, dit in overleg met de agrariërs) extensieve begrazing of telen van gewassen die tegen deze veranderende omstandigheden kan. Kleinschalige, natuurinclusieve verblijfsrecreatie kan alleen wanneer tevens een bijdrage wordt geleverd aan het verbeteren

van het natuurlijk water- en bodemsysteem. Aandacht en ruimte voor nieuwe verdienmodellen en verbreden of uitbreiden van nevenfuncties voor agrariërs.

Natuur en biodiversiteit: Beekdalen inzetten als robuuste groen-blauwe ecologische verbindingzones waar het water meer ruimte krijgt in combinatie met het ontwikkelen van natte natuur (moeras, broekbos, natuurvriendelijke oevers, meandering). Versterken van biodiversiteit en landschap, onder andere door aanleg van poelen, hagen, elzensingels langs perceelsgrenzen, extensiever graslandbeheer en creëren van natuurlijke overgangen.

Recreatie: Recreatieve routes langs beken en door natte zones, passend bij draagkracht en natuur. Beleving van water en landschap vergroten met uitzichtpunten en informatiepunten.

Erven en functieverandering: Functieverandering is mogelijk wanneer een aantoonbare bijdrage wordt geleverd aan het verbeteren van het water- en bodemsysteem, natuur- en landschapsherstel/ontwikkeling. Stoppende agrariër kan gebruik maken van de rood voor rood regeling (actualisatie nodig), de compensatiewoningen mogen niet op eigen erf worden ontwikkeld maar in de stadsrand, geplande stedelijke uitbreidingen of elders in het buitengebied op erven van stoppende agrariërs.

Wonen: Nieuwe woonbebouwing is niet mogelijk.

Energie: Zutphense Broekgebied is zoekgebied voor zonne-energie op land. Het is belangrijk dat mogelijke ontwikkelingen van zonne-energie tevens een bijdrage levert aan het verbeteren van het water- en bodemsysteem (Afwegingskader zon op land gemeente Zutphen vastgesteld op 11-10-2023).

6.3.3 Oeverwal- rivierduin, kampen en essenlandschap (hogere gronden)

“De opbollende vruchtbare essen liggen open in het zonlicht. Ze worden omzoomd door houtwallen en kleine bosjes waar reeën schuilen en in de schemering tevoorschijn komen. Graslanden wisselen af met akkers. Hier wordt voedsel geproduceerd in balans met natuur en omgeving. Wegen en fietspaden met laanbeplanting slingeren er tussendoor, langs (historische) boerderijen die het verhaal van de eeuwenoude landbouw traditie zichtbaar maken. Velen nog steeds in bedrijf, anderen hebben een nieuwe invulling gekregen. Een gebied dat laat zien dat voedselproductie op grotere schaal in balans met natuur zeker mogelijk is en zo de eeuwenoude landbouwtraditie op eigen wijze voortzet.”

De hoofdfunctie van dit gebied blijft agrarisch, waar verder gewerkt wordt aan natuurinclusiviteit en innovatie. Juist daarom is aandacht voor bodemverbetering, infiltratie belangrijk (of juist vasthouden). Vruchtbare bodems vormen namelijk de basis voor een productief landschap.

Kampen en essenlandschap

Belangrijkste speerpunten

- Verbeteren van de bodemkwaliteit t.b.v. infiltratie en bodemvruchtbaarheid voor landbouw
- Agrarische hoofdfunctie met focus op innovatie en natuurinclusiviteit.
- Langer vasthouden en verbeteren infiltratie van water, voorkomen erosie op de flanken
- Verbeteren landschappelijke kwaliteit. Behoud van het contrast tussen het open landschap op de essen en de besloten groene esranden van erven en landschapselementen.

Uitwerking per thema:

Klimaatadaptatie: Het tegengaan van verdroging voor natuur en landbouw is op de hogere delen belangrijk. Bodemverbetering en verhoging organische stof, vermindert de verdichting en vergroot de sponswerking en infiltratiecapaciteit van de bodem. Het vertraagd afvoeren van regenwater geeft het de kans om te infiltreren en vermindert wateroverlast bij de lagere delen. Hierbij is aandacht vereist voor het bewust vertraagd afvoeren van regenwater om de water- en bodemkwaliteit te behouden of te verbeteren.

Aandacht voor wateroverlast bij piekbuien is in dit gebied is nodig, dus ruimte creëren om water tijdelijk te bergen, juist op de hogere gronden of de flanken is belangrijk.

Plattelandseconomie: Hoofdfunctie van dit gebied blijft agrarisch; inzet op natuurinclusieve en innovatieve vormen van landbouw.

Nevenfuncties toegestaan mits ondergeschikt aan agrarische functie. Vermijden van waterintensieve/-afhankelijke functies of teelten. Aandacht voor de extensivering van agrarische bedrijven en de benodigde ruimte daarvoor (nagaan wat er nu al mag in BP).

Natuur en biodiversiteit: Behoud, herstel en ontwikkelen van landschapselementen zoals houtwallen, laanbeplantingen, bosjes, extensief beheerde graslanden en poelen ten behoeve van de beleefbaarheid van het landschap, klimaatmitigatie (CO2 opname) en -adaptatie en vergroten van de biodiversiteit.

Recreatie: Wandel- en fietsroutes en uitzichtpunten die cultuurhistorie en de openheid van de essen met de groene omlijsting beleefbaar maken.

Erven en functieverandering: Functieverandering op bestaande erven is toegestaan bij beëindiging van de agrarische functie. Rood-voor-rood regeling (actualisatie nodig), is ook van toepassing mits zorgvuldig stedenbouwkundig en landschappelijk ingepast Nieuwe woningen mogen de agrarische functie in het gebied niet belemmeren..

Wonen: Geen nieuwe bebouwing op de essen, om het open cultuurhistorische landschap te behouden. Aan randen alleen bij zorgvuldige inpassing en op erven waar agrariërs stoppen (zie punt hierboven).

Energie: In het Zutphense Broekgebied ligt een zoekgebied voor zonne-energie, wat deels overlapt met het essenlandschap. Op de esgronden zelf is geen ruimte voor grootschalige opwek van zonne-energie (Afwegingskader zon op land gemeente Zutphen vastgesteld op 11-10-2023).

6.4.4 Boszone

“Tussen de oude bomenlanen en statige oprijlanen ontvouwt zich het landschap van de bos- en landgoederenzone. Hier wisselen dichte loofbossen zich af met open plekken waar zonlicht de bodem raakt en kleinschalige heidevelden bloeien in zachte tinten paars. In deze stille gebieden vinden dassen, spechten en bosuilen een thuis. De historische erven en landhuizen zijn nog steeds in gebruik en een mooi netwerk van routes ontsluit dit gebied voor wandelaars en fietsen. Een bijzonder samenspel van natuur, erfgoed en rust, waar het zorgvuldig beheer van bos en landgoed zorgt voor een levendig, veerkrachtig landschap dat uitnodigt tot ontdekken én beschermen.”

Deze hoger gelegen zandgronden hebben naast een belangrijke natuurwaarde ook een cultuurhistorische en recreatieve waarde voor Zutphen en de regio.

Belangrijkste speerpunten

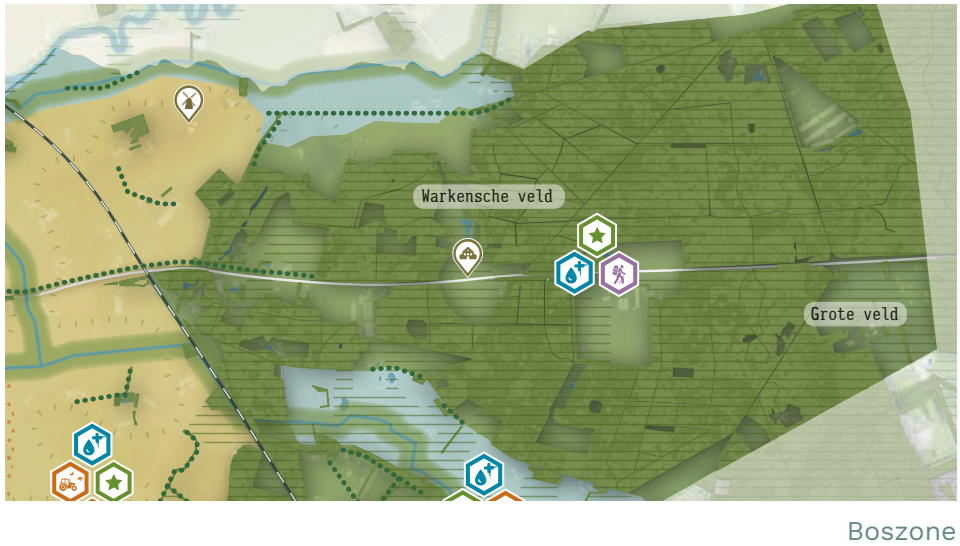
Versterken en herstellen van bosstructuur, natuur en biodiversiteit.

Klimaatrobuust bosbeheer gericht op water vasthouden, bergen bij piekbuien en vermindering van verdamping. Stimuleren omvorming bossen van naald naar loof, met open plekken om verdamping te verminderen.

Extensieve recreatie passend bij rust, donkerte en cultuurhistorie.

Uitwerking per thema:

Klimaatadaptatie: Het tegengaan van verdroging voor natuur is belangrijk. Bodemverbetering vergroot de sponswerking en infiltratiecapaciteit van de bodem. Het vasthouden van regenwater geeft het de kans om te infiltreren en het grondwaterpeil te verhogen. Dit vermindert wateroverlast bij de lagere delen. Werken aan de klimaatbestendigheid van het bosgebied, door o.a. in te zetten op verloofing (omvorming van naald- naar loofbos) en door meer open plekken te creëren om verdamping te verminderen. Inzet op een mix van inheemse soorten die klimaatbestendig is.

Plattelandseconomie: Duurzaam bosbeheer inclusief houtproductie. Ruimte voor kleinschalige, landschappelijk passende verblijfsrecreatie en evenementen.

Natuur en biodiversiteit: Behouden, versterken en ontwikkelen van natuurwaarden en groenblauwe verbindingen. Verhogen van

biodiversiteit door aanleg of herstel van landschapselementen zoals houtwallen, mantel- en zoomvegetaties en zorgen voor natuurlijke overgangen van bos naar landbouwgebied en beekdalen.

Recreatie: Ruimte voor extensieve recreatie, zolang rust, donkerte, erfgoed en natuur niet onder druk komen te staan (zonering). De meest kwetsbare gebieden worden ontzien. Behoud en beleving van de landgoederen via lanen, zichtlijnen en beleefbaarheid van de historie.

Erven en functieverandering: Bieden van ruimte voor functieverandering passend bij het karakter van de boszone. Bijvoorbeeld naar wonen, recreatieve – of maatschappelijke functies, mits zorgvuldig landschappelijk ingepast. Rood voor rood-regeling wordt geactualiseerd toepasbaar bij vrijkomende agrarische erven (VAB). Verdere versterking van het landelijk gebied is niet wenselijk. Functieverandering op landgoederen toestaan als het bijdraagt aan behoud van de monumentale bebouwing, cultuurhistorie, natuur en landschap en aansluit en/of bijdraagt aan een natuurlijk(er) water- en bodemsysteem.

Wonen: Woonfuncties op erven (stoppende agrariërs)/ landgoederen zijn alleen toegestaan t.b.v. de instandhouding en het toekomstbestendig houden van het erfgoed en het landschap.

Energie: Geen ruimte voor grootschalige grondgebonden energie opwek of grootschalige windturbines (Afwegingskader zon op land gemeente Zutphen vastgesteld op 11-10-2023) .

32

7. Op naar realisatie: gemeentelijke rol en instrumenten

De opgaven in het landelijk gebied van Zutphen vragen om daadkracht, samenwerking en maatwerk. Met deze nieuwe koers in de hand, biedt het landschap volop kansen voor bewoners, ondernemers, maatschappelijke organisaties en grondeigenaren om bij te dragen aan een toekomstbestendig landelijk gebied. Om ervoor te zorgen dat het niet bij mooie woorden blijft, neemt de gemeente een actieve rol. Afhankelijk van het type ontwikkeling kan de gemeente de rol pakken van initiatiefnemer, aanjager of partner. De gemeente wil zo een klimaat scheppen waarin initiatief en kwaliteit samen opgaan. Ruimte voor ideeën, maar met heldere spelregels, maatwerk en ruimtelijke consistentie.

7.1 Gemeentelijke rol

7.1.1 Gemeente als initiatiefnemer

Daar waar de belangen groot en complex zijn of daar waar de gemeente veel invloed heeft, neemt de gemeente de rol van initiatiefnemer aan. Vanuit haar publieke verantwoordelijkheid en strategische opgaven neemt de gemeente het voortouw in het versterken en ontwikkelen van landschappelijke kwaliteit, klimaatadaptatie, biodiversiteit, duurzame landbouw en recreatie.

Dit doet de gemeente onder andere door:

- Het initiëren van gebiedsprocessen en uitvoeringsprojecten;
- Het inzetten van eigen pachtgronden;
- Agenderen en lobbyen bij andere overheden zoals provincie en waterschappen.

7.1.2 Gemeente als aanjager

Er zijn ontwikkelingen die vooral door inwoners en ondernemers worden opgepakt, maar die wel van groot belang zijn voor het landelijk gebied. In zulke gevallen kan de gemeente optreden als aanjager, bijvoorbeeld door het realiseren, stimuleren of faciliteren van de aanleg van landschapselementen en andere maatregelen die bijdragen aan biodiversiteit, groenblauwe dooradering of een robuuster watersysteem. Dan kunnen juist bewoners of ondernemers belangrijke bijdragen leveren aan de grotere puzzel. Als aanjager kan de gemeente motiveren en enthousiasmeren, en vervolgens ontzorgen en ondersteunen bij realisatie. Ook kan de gemeente als aanjager allianties aangaan met andere partijen in het landelijk gebied. Zo kan de gemeente met andere grootgrondbezitters om de transitie naar natuurinclusieve en biologische landbouw in gang te zetten.

7.1.3 Gemeente als partner

Wanneer inwoners of ondernemers of andere organisaties met een initiatief komen voor het landelijk gebied dat bijdraagt aan de ambities en sturende principes van deze koers, stelt de gemeente zich op als meedenkend partner. Duidelijkheid is belangrijk en voorkomt frustratie. Initiatieven in het landelijk gebied zijn welkom, mits ze:

- Bijdragen aan de ambities en sturende principes van deze koers.
- Aansluiten op het gebiedsprofiel en het DNA van het landschapstype.
- Rekening houden met het water- en bodemsysteem en klimaatadaptatie.
- Landschappelijk zijn ingepast, inclusief bestaande en nieuwe landschapselementen.
- Toetsbaar zijn aan afwegingskader(s), zie volgende rol.

De gemeente vervult hierbij de rol van partner en regisseur. In alle gevallen geldt: de initiatiefnemer blijft verantwoordelijk voor de uitvoering en naleving van afspraken. Past het initiatief niet bij de koers voor het landelijk gebied, dan is het belangrijk dit aan te geven. Maar nog belangrijker is het mee te denken of er mogelijkheden zijn waardoor het initiatief wellicht op andere wijze of op een andere plek wel zou kunnen passen.

7.1.4 Gemeente als toetser

Duidelijke spelregels en afwegingskaders zijn onmisbaar bij de beoordeling van initiatieven. Ze geven initiatiefnemers vooraf helderheid, maar beschermen tegelijkertijd ook de belangen van inwoners en ondernemers die al in het gebied wonen en werken. Daarnaast helpen ze om overlast te voorkomen, bijvoorbeeld door aandacht voor verkeer, geluid of verstoring van natuur. Ook de effecten op milieu, gezondheid, veiligheid, water en bodem worden meegenomen. De gemeente ziet er zo op toe dat nieuwe ontwikkelingen zorgvuldig worden ingepast, aansluiten bij de kwaliteiten van het landschap en bijdragen aan een leefbaar, gezond en toekomstbestendig buitengebied. Hierbij vraagt de gemeente waar dat relevant is advies bij verbonden partijen zoals de GGD, de Omgevingsdienst en de Veiligheidsregio.

7.2 Instrumenten

Om de ambities van dit koersdocument te realiseren, worden de ambitie en sturende principes van deze koers opgenomen als herziening van de omgevingsvisie voor het Landelijk gebied. Daarnaast biedt de Omgevingsvisie de mogelijkheid om in programma's of in het Omgevingsplan de vertaalslag te maken naar maatregelen en regels. De visie bepaalt de richting, de programma's geven handen en voeten aan de uitvoering, en het plan borgt de afspraken juridisch. Hieronder lichten we beiden instrumenten kort toe.

Programma's

De programma's kunnen zowel gebiedsgericht als thematisch zijn. Binnen deze programma's kan de gemeente verschillende rollen aannemen. Zo kunnen motiverende communicatiecampagnes, stimulerings- en subsidieregelingen onderdeel zijn van een dergelijk programma. Hieronder lichten we kort het verschil toe.

Gebiedsgerichte programma's

In gebieden waar meerdere opgaven samenkomen kan de gemeente het initiatief nemen voor gebiedsgerichte programma's. Hierin werken gemeente, waterschap, bewoners en andere stakeholders samen aan integrale oplossingen. Denk aan een programma voor het broekgebied waarin landbouw, water, natuur en recreatie integraal worden bekeken en uitgewerkt tot concrete maatregelen in het gebied.

Thematische programma's

Deze programma's zijn gebied overstijgend en werken een thema of beleidsveld nader uit. Denk bijvoorbeeld aan een programma biodiversiteit en landschap. Waarin bouwstenen worden ontwikkeld waarmee initiatiefnemers concreet kunnen bijdragen aan biodiversiteit, de fijnmazige groenblauwe dooradering én

de versterking van de identiteit van het gebied (bijvoorbeeld houtwallen, poelen of bloemrijke randen). Andere voorbeelden zijn een programma droogte aanpak of een horeca programma.

Omgevingsplan

De juridische verankering van de koers vindt plaats in het omgevingsplan. Het omgevingsplan vertaalt de ambities naar concrete regels en voorschriften over de fysieke leefomgeving. Hierbij kun je denken aan de volgende onderwerpen:

- Rood-voor-rood / VAB-regelingen.

Functieverandering kan worden gekoppeld aan kwaliteitswinst voor landschap, natuur, water of recreatie. Bijvoorbeeld door het toestaan van kleinschalige woningbouw op een erf wanneer elders verouderde bebouwing wordt gesloopt en het landschap versterkt wordt of een bijdrage wordt geleverd aan de wateropgave.

- 4V-afwegingskader.

Regels voor het toetsen van initiatieven en ontwikkelingen in het buitengebied op de vier V's: verkeer (veiligheid en verkeersdruk), verrommeling (landschappelijke inpassing), vervuiling (lucht, water, bodem, zwerfvuil) en verstoring (geluid en natuur). Zo worden ongewenste effecten voorkomen, de leefbaarheid behouden en zijn er duidelijke kaders bij de beoordeling en begeleiding van plannen.

- Beleidsregels en ruimtelijke kaders.

Voor specifieke deelgebieden worden aanvullende spelregels opgesteld, afgestemd op het landschaps-DNA en de gebiedsopgaven. Zo weten initiatiefnemers welke ontwikkelingsmogelijkheden passend zijn en hoe zij hun plan landschappelijk en klimaatadaptief kunnen inpassen.

De kracht van deze aanpak ligt in de combinatie van zowel thematische als gebiedsgerichte programma's en de vertaling naar concrete toetsbare juridische kaders in het omgevingsplan. Een overzicht van mogelijke specifieke instrumenten, programma's en acties is opgenomen in het volgende hoofdstuk: Uitvoeringsparagraaf.

8. Uitvoeringsparagraaf

Op de volgende pagina is een overzicht opgenomen van acties en projecten die invulling geven aan deze koers. Ze zijn geordend per ambitie en worden gekoppeld aan de verschillende deelgebieden. Per project wordt de rol van de gemeente gedefinieerd. Daarnaast wordt aangegeven hoe de acties geborgd kunnen worden in de gemeentelijke organisatie en welke partners erbij betrokken kunnen worden. Dit is geen onuitputtelijke lijst, maar een eerste aanzet. Deze lijst kan in de loop van tijd worden aangevuld met nieuwe projecten. Per periode worden de prioriteiten bepaald en worden de acties uitgewerkt en de benodigde capaciteit en middelen.

Zutphen klimaatbestendig

Zutphen onderneemt

Beleven in Zutphen

Zutphen bloeit

Project/instrument	Gebieden						Rol gemeente				Borging in de organisatie	Mogelijke partners
	Oude IJsselarm	IJsselgebied	Stadsrandzone	Broekgebieden en beekdalen	Kampen en Essen	Bossen en landgoederen	Initiëren	Aanragen	Partner	Toetsend		
Natuurvriendelijke oevers meandering Berkel/ Vierakkerse Laak (KRW)			x	x					x	x	Project	Waterschap
Afwegingskader windenergie							x				Omgevingsprogramma	
Zoekzone zon + inpassing groen bij zon	x		x	x			x			x	Omgevingsprogramma	
Handelingsperspectief aanpak droogte	x		x	x	x	x			x		Omgevingsprogramma	Waterschap
Boven regionale stresstesten	x	x	x	x	x	x			x		Omgevingsprogramma	Waterschap
Bodem water sturend signaleringskaart	x	x	x	x	x	x			x		Omgevingsprogramma	Waterschap
Dijkversterking		x							x		Project	Waterschap
Ruimte voor de rivier 2.0	x	x							x		Project	Rijkswaterstaat
Doorontwikkeling Biostad Zutphen	x	x	x	x	x	x		x	x		Omgevingsprogramma	LTO, grootgrondbezitters
Rood voor rood - rood voor groen ; Functieverandering VAB	x		x	x	x	x		x	x	x	Omgevingsprogramma	
Stimuleren natuur en landschapinclusieve landbouw	x		x	x	x	x		x			Omgevingsprogramma	
Gemeentelijke pachtgronden innovatief, natuur- en landschapinclusief inrichten	x	x	x	x	x		x				Project	
Ontwikkelen nieuw horecabeleid	x	x	x	x	x	x	x				Omgevingsprogramma	Horeca ondernemers
Realisatie wandelpad IJssel van brug naar brug - Herinrichting Tichelbeeksewaard KRW N2000		x						x	x		Project	Rijkswaterstaat, Provincie, Gemeente Brummen, lokale eigenaren
Verkenning nieuwe recreatieve verbindingen oude IJsselarm en IJsselgebied i.r.t. natuur	x	x						x			Project	SBB, gemeente Brummen, gemeente Voorst, achtehoek toerisme, Veluwe route netwerk, Provincie
Opstellen recreatie beleid	x	x	x	x	x	x					Omgevingsprogramma	
Verkenning realisatie kano- en suproutes	x	x	x				x		x		Project	
Recreatieve routes en initiatieven	x	x	x	x	x	x			x		?	Routebureau Achterhoektoerisme, Stichting Zutphen promotie
Verkenning focus op natte natuur oude IJsselarm en IJsselgebied i.r.t. natuur	x	x						x			Project	
Biodiversiteitsplan, beleid natuurinclusief bouwen	x	x	x	x	x	x	x			x	Omgevingsprogramma	
Uitvoeringssubsidie groen-blaauwe dooradering	x	x	x	x	x		x	x	x		Begroting / subsidie	Provincie, SLG, inwoners
Ontwerp groene stadsrandzone romdom De Hoven - Klimaatadaptatie - groene vingers	x						x				Project	
Komen tot recreatiezonering kwetsbare natuur (wens)	x	x				x	x				Omgevingsprogramma	
Aanplant bomen/ houtsingels in gemeentelijke bermen	x	x	x	x	x	x					Project	
Transformatie boszone naar klimaatbestendig bos en natuur						x			x		Project	
Fietsvisie regio (doorfietsroutes + recreatie routes) provincie	x	x	x	x	x	x			x	x	Omgevingsprogramma	Provincie, regio's
Realisatie lokale ommetjes (wandelen, fietsen)			x				x	x			Project	Grondeigenaren
Versterken van de wandelmogelijkheden in een groene stadsrandzone en verbeteren van de verbindingen met de stad			x				x				Project	
Uitdeelactie 1 boom per inwoner vanuit inwonerpanel (is nog voorstel)								x			Begroting / subsidie	
Normen en instrumenten ontwikkelen gezondheid (wens)	x	x	x	x	x	x				x	Omgevingsprogramma	GGD, omgevingsdienst
(pre)mantelzorgwoningen beleid	x		x	x	x	x	x				Omgevingsprogramma	
Opstellen van een afwegingskader 4V's	x	x	x	x	x	x	x			x	Omgevingsprogramma	

9. Monitoring

De uitvoering van dit koersdocument bestaat uit een bundeling van projecten, acties en instrumenten die ondergebracht zijn in verschillende programma's. De voortgang wordt gevolgd op programma- en projectniveau. Daarbij wordt gekeken naar de resultaten, de tijdspaden en de mate waarin deze bijdragen aan de gestelde ambities voor het landelijk gebied.

Naast de projecten en programma's worden ook de ingezette instrumenten periodiek geëvalueerd. Dit geldt bijvoorbeeld voor regelingen of gebiedscampagnes die zijn ontwikkeld om initiatief te stimuleren en kwaliteit te borgen. Zo wordt inzichtelijk of deze instrumenten effectief zijn en waar bijstelling nodig is.

Op vaste momenten wordt een integrale evaluatie gemaakt van de bijdrage van programma's, projecten en instrumenten aan de overkoepelende ambities van het koersdocument. Omdat dit koersdocument onderdeel vormt van de Omgevingsvisie, vindt herijking van de ambities plaats op het niveau van de Omgevingsvisie. Wanneer maatschappelijke of beleidsmatige ontwikkelingen daarom vragen, wordt dit in overleg met de gemeenteraad opgepakt. Zo blijft de koers actueel en richtinggevend voor de toekomst van het landelijk gebied.

Strategisch ontwerpers
voor gebieden in beweging

Land-id
Kantoorgebouw De Enk
Tivolilaan 205
6824 BV Arnhem

www.land-id.nl